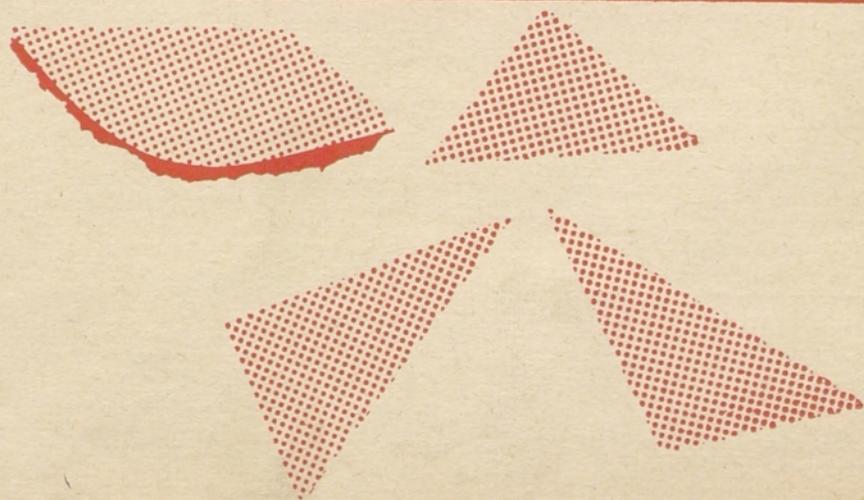
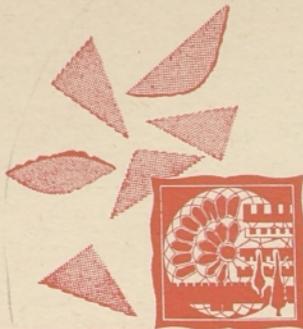

MLADIKA

LETO I. - ŠTEV. 3

MLADIKA

1957

3

IZHAJA VSAKO PRVO NEDELJO V MESECU

Uredila
Jože PETERLIN in Dušan JAKOMIN

VSEBINA

Maks Sah: Materina beseda	33
Zora Piščanc: Njena pot	34
Zdravko Ocvirk: Ljubim	35
Mirko Javornik: V plesu okoli sveta	36
Afrika se prebuja	38
Pavel Fonda: Jamboree	38
J. V.: Mlačnost in nezavednost	39
Književnost in umetnost	39
Drago Štoka: Skrinjica	40
Jože Peterlin: Gledališče	40
F. Jakomin: Strah pred večerom.	41
Radio	41
f. m.: Ljudska prosveta	41
Mirko Filej: Kulturno delovanje v Gorici	42
Miranda Zafred: Črna moč filma	43
Film	43
Drago Štoka: Poslanstvo naše radijske postaje	44
Pod črto	44
Franc Mlajč: Zamolčana resnica	44
Vladi Daneu: Osem oseb išče razumevanja	45
-n: Možje pa taki!	45
Jakomin Dušan Slovenski oktet	45
Razgledi	46
Iv. Teuerschuh: Kaj pa naši očetje?	48
Lojze Skerl: Zakaj prav k Mariji?	48

Na platnicah

Pisma Mladiki — Jože Peterlin: Literarni pogovori

Zunanja oprema: Janez PREPELUH

Uredništvo: Trst, Via Trento 2
Gorica, Riva Piazzutta 18

Uprava: Trst, Chiadino in Monte 1109, tel. 90-315 (Aldo Stefančič)

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193

Odgovorni urednik: Dušan Jakomin

Tiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Pisma

MLADIKI

KDAJ NAJ ZAČNE OTROK S STUDIJEJEM GLASBE? Moja desetletna hčerka me kar naprej priganja, naj jo dam učiti klavir. Res da ima posluh in veselje, a meni se zdi da bo imela še dosti časa ukvarjati se z glasbo. Kaj sodite?

GLASBENA IZOBRAZBA, draga gospa, je nekaj tako dragocenega, da jo morate dati svojemu otroku, če le morete. To je najlepša dota, ki jo boste dali svoji hčerki, če bo znała igrati kak instrument. Večkrat se dogodi, da človek izgubi vse imetje, da ga življenje vrže na drug kontinent, ko nima tam nikogar in ničesar. Glasba je mednarodni jezik. Če zna človek igrati, je morda to njegova rešitev.

Zato, če ima Vaša hčerka talent in če zmorete stroške za šolanje, dajte jo učiti. Ne odlašajte! Deset let je stara, za začetek je že skrajni čas. Z veseljem in pridnostjo bo gotovo uspela. Morda pa je tudi za glasbo celo nadarjena. Potem celo ne smete odlašati.

Ste brali pred kratkim o velikem uspehu slovenske deklice Tomšičeve? Gotovo je, da je to izreden talent, ki ga imajo redki. A vendar Vam da lahko vzpodbudo. In veste, koliko je stara? Sestnajst let. 10. marca je imela ta Dubrovka Tomšičeva samostojni solistični koncert v največji ameriški koncertni dvorani, kamor imajo dostop samo svetovno znani umetniki, v Carnegie Hallu. Izvrstno je odigrala najtežje skladbe. Po končanem koncertu je prišel k njej mojster Arthur Rubenstein, jo poljubil in kar ni mogel povedati tega, kar mu je polnilo srce. Ponavljal je le: »Fantastično, fantastično...« Tudi umetniški kritiki je niso mogli prehvaliti. Pisali so o njej, da je tehnično fenomenalna, da v tonu preseneča, da je odkrila vse številne nianse klavirskega tona, da je igrala čudovito, kakor moški, a je božala tipke poetično, kakor zmore samo ženska. Kritiki sodijo, da spada ta mlada slovenska umetnica med najnadarjeneše pianiste v zadnjih 25. letih.

Draga gospa, ni rečeno, da vsakdo lahko doseže tak uspeh. Toda vsakdo nekaj napravi. Vaša hčerka ima veselje in bo s pridnostjo nekaj dosegla.

SOLSKI USPEH moje hčerke bo slab, tako mi napovedujejo. Začela sem se zanimati za njeno delo v šoli prepozno. Oba z možem sva ves dan v trgovini. Otroka sta pač sama doma in se učita, kakor pač se. Z možem res nimava časa, zanimati se, kaj znata, česa ne razumeta in kako gre v šoli. Mislila sem, da bo šlo.

Fantek je v ljudski šoli in me tako ne skrbi, a dekle je v gimnaziji in vidim, da bo na koncu leta polom popolen. Kaj naj storim?

GOSPA, zdaj je res malo pozno dajati nasvete za letošnje šolsko leto. Če bo Vaša hčerka padla, morate pogledati resnici v obraz in pripisati nekaj krivde tudi sebi, ker ste se začeli prepozno zanimati. Morda na to, da bi ji dobili kako pomoč, kakega inštruktorja. A to ne zadnjih 14 dni, kakor radi napravijo starši in mislijo, da bo inštruktor delal čudeže. Če bi padla, naj se v počitnicah zdravstveno okrepi, da bo prihodnje leto lahko delala. In naj ne vrže knjig za vse štiri mesece v kot.

Imel bi pa tale nasvet, če je za Vas izvedljiv. Slovenske šolske sestre pri Sv. Ivanu imajo krasen zavod za dijakinje. Prejšnja leta so z velikim uspehom delovale v Tomaju na Krasu s svojo osnovno šolo, strokovno in gospodinjsko. Njihovo narodno, prosvetno in versko delo se ne da preceniti v nekaj vrstah. Od 1948. leta pa so tudi pri Sv. Ivanu v Trstu. Tam so po zamisli s. Urbane Gorup, tedaj prov. prednice, ki je vložila ogromno dela in žrtev v to zamisel, zgradile lep, modern in obširen zavod za kakih 30 do 40 gojenk. Novo poslopje ima lepe sončne ter moderne opremljene učilnice in spalnice. Hiša je odmaknjena od mestnega hrupa, ima vrt s krasnim razgledom na morje in čist, zdrav zrak. Letos je v zavodu preko 20 gojenk. Nudijo jim vso pomoč pri učenju, se za njihovo delo tudi v šoli res zanimajo, nudijo jim zdravo krščansko-družinsko vzgojo in se zdi, da ne more biti zanje bolj poskrbljeno. Če Vam je mogoče, spoštovana gospa, dajte hčerko v zavod, da tam stavišuje, ali pa naj se hodi tja vsaj učiti čez dan. Mislim, da je tudi to možno. Zavod je v ulici Doccie, 36.

LISTI. Moj mož, ki je sicer skrben družinski oče, je začel prinašati domov različne liste in revije, tudi take, ki v družino z doraščajočimi otroki ne spadajo. Pravi, da je to prava demokracija, da lahko vsak dela, kakor hoče, a otroci morajo poslušati očeta in mater in se morajo držati njihovih besed in se zgledov. Dajte mi prosim, kakšen nasvet, ker moj »demokracični« mož prebira tudi Mladiko. Zadnjič sva imela radi članek na platnicah kar zanimiv razgovor, sedaj pa pričakujem prave koristi za svojo družino, zlasti za otroke.

(Nadaljevanje na 3. strani platnic)

MATERINA BESEDA

Ste že kdaj prisluhnili ob toplih pomladnih večerih slavčevim napevom? Pojdite ob prvem mraku v zeleno naravo med gozdno svežino, pa boste slišali to pesem. Prevzela vas bo ta melodija, pa čeprav je vsak večer ista, ista skozi stoletja. Prevzame nas, zasanja in razneži. In vendar je nazadnje to le preprosta ptičja pesem.

Človek se izraža z besedo. Človeška beseda je izraz plemenite in razumne duše. Po umni duši in besedi se loči človek od ostalega stvarstva. Beseda je torej izraz razuma in ne nagona. Če otroka ne bi učili zlogovati in vezati zlogov v besede, otrok ne bi nikdar znal govoriti sam od sebe. Govoril bi nerazumljive glasove, ki jih ne bi nihče razumel. Beseda je torej nekaj plemenitega, zato so tudi vsi jeziki plemeniti, pa naj so last številčno močnega ali šibkega naroda. Plemenita je tudi slovenska beseda, naš slovenski jezik.

Naš jezik moramo poznati, ga čistiti, spoštovati in predvsem uporabljati. Po govorici spoznamo človeka, kateremu narodu pripada. Pregovor sicer pravi: Kolikor jezikov znaš, toliko mož veljaš! Drži, toda vsakdo zavestno pripada nekemu določenemu narodu. In prav jezik je ena izmed bistvenih prvin narodne pripadnosti.

Če torej spadamo k slovenskemu narodu, bomo govorili slovensko, kadar bomo skupaj s Slovenci! Slovenska beseda je beseda praznika, pravi naš Cankar. Toda to ne pomeni, da jo smemo rabiti le ob praznikih kot praznično obleko. Nasprotno. Tako kot smo ponosni na praznično obleko in jo čuvamo, tako moramo biti ponosni na našo besedo, jo čuvati in negovati kakor praznično obleko. Našo besedo nam čisti, razvija naša šola. Šola je prevzela veliko skrb za duševni in umstveni razvoj otroka. Zato ima šola v družbenem življenju važno poslanstvo. Šola v lastnem jeziku je temeljna zahteva vsakega naroda.

Tudi naša narodna manjšina na Tržaškem in Goriškem ima lastne narodne šole. Želimo, da dobe lastne narodne šole tudi naši bratje v Beneški Sloveniji in Kanalski dolini. Če smo te šole zahtevali in dobili, jih moramo tudi čuvati in se jih posluževati. Tu se krepi naša beseda, tu dobiva rast. Veliki Slovenec Anton Martin Slomšek je o slovenskem jeziku Slovincem tole povedal: »Slovenski starši, ki znajo slovensko, pa svojih otrok slovenskega jezika ne uče, so nehvaležni hišniki, saj zapravljajo svojim otrokom drago domačo reč, slovenski jezik, ki so jim ga izročili njihovi dedje... Materin jezik je najdražja dota, ki smo jo dobili od svojih staršev. Skrbno smo ga dolžni ohraniti, olepšati in svojim mlajšim zapustiti... Žalost mojega srca je slaba navada Slovencev, da se svojega rodu in jezika sramujejo in slovensko govoriti nočejo. Nikarte tega, ljubite svoj narod, spoštujte svoj jezik... Kot hvaležen sin svoje ljube matere želim, naj bi bila slovenska moja poslednja beseda, prav kakor je bila slovenska moja prva...«

MAKS SAH

Vrata velike bolnišnice so se počasi zaprla in Jelki je bilo, kot da se je znova prebudila v življenje. Občutek neizmerne sreče jo je vso prevzel.

— Domov! Po treh dolgih letih! —

Tihe bolniške sobe so se odmaknile nekam daleč in ona je kot mala, nezatna točka utonila v vrvežu velikega mesta. Še nikoli se ji ni prikazalo življenje tako lepo in vabljivo kot to sončno poletno jutro. Bolj kot kdaj koli je bila pripravljena reči slehernemu človeku brat, sestra. Zdelo se ji je, kot da je šele sedaj po treh letih trpljenja postala vredna življenja.

»Škoda, pa tako ljubka je!«

Prvi hip se ji je zdelo, kot da bi ne bile nje namenjene te besede. Potem pa je nenadoma zaživela pred njo vsa trpka resničnost. Nekaj neskočno grenkega jo je obšlo... Res, saj ni več kakor drugi ljudje, pohabljeni, zaznamovani za vse življenje...

Nič več je ni veselilo pohajanje po velikem mestu. Krenila je proti kolodvoru, kupila listek in se skrila v skrajni kot še praznega voza.

»Zakaj bi se žalostila, Jelka, glej, domov odhajaš k očetu in sestri in še k njemu, ki ga imaš tako rada... Štefan, ali čutiš, da prihajam...?« je vse v njej klicalo v velikem hrepenenju.

Voz se je počasi napolnil. Mlad, prikupen fant ji je sedel nasproti. Jelkina lepota ga je prevzela. Vso pot ji je govoril, ona pa mu je le kratko odgovarjala. V Vidmu sta morala oba prestopiti. Jelka je vzela svoj mali kovček in se napotila proti izhodu. Njen sopotnik je stopal tik za njo. Na pločniku je obstala, tedaj je prišel mimo tudi on, a kot da je ne pozna več, je šel brezbržno dalje.

Jelka bi najraje zavpila od bolečine. — Ali bo zdaj vedno tako? —

»Pa saj Štefan ne bo tak,« ji je mehko zavalovalo v srcu. »On se me ne bo sramoval. Sprejel me bo kot nekoč z vso ljubeznijo. Zopet bom njegova Jelkica, njegova mala dušica... Vračam se k njemu, ne več brezskrbni, veseli otrok, vračam se kot močna žena, ki jo je trpljenje obogatilo in izučilo.«

Že je spet sedela v vlaku. Pokrajina se je izpremenila. Bližali so se vedno bolj gorskim grebenom, pokritim z zadnjim snegom. Jelka je zastrmela vanje in naprej sanjarila. Zopet ji je tiha blaženost napolnila srce.

Mrak je že bil, ko je dospela na malo gorsko postajo. Izstopila je. Skoro razočarana je bila, da je nihče ni pričakoval.

»Pa saj jim sploh pisala nisem. Presenetiti jih hočem,« se je nasmehnila in stopila proti trgu. Popolnoma je pozabila na vse neprijetnosti potovanja, njeno blede obličje je zažarelo, srečen smehljaj se ji je razlil čez ustnice.

»Pozdravljen domači kraj, pozdravljeni vsi, po katerih sem cela tri leta zaman hrepenela.«

Pohitela je skozi trg, da bi bila čimprej doma. Že je zagledala razsvetljena okna domače hiše.

»Oče in sestra sta še v delavnici,« je sodila po svetlobi, ki je prihajala iz izložbenega okna. Ustavila se je za hip pred razsvetljeno izložbo, da umiri razburjeno srce. V lepo izdelanem okviru je stala sredi izložbe njena slika. Solze ganotja so ji stopile v oči...

»Ah, očka, moj zlati očka!«

Stopila je v atelje. Sestra je sedela za mizo in nekaj pisala.

»Klara!« Jelka je komaj še izustila njeno ime.

Klara je planila kvišku in vsa zmedena zastrmela v sestro. Jelka se ji je vrgla v objem, jokala je.

»Pa nisi nič pisala, poslali bi pote na postajo, gotovo si težko hodila, ubožica!«

Jelka se ji je izvila iz objema. Težka bol ji je še huje zaključevala v duši.

»Kje pa je očka?« se je kot utaplajoče oprijela rešilne deske.

»Zadaj v delavnici je. Takoj ga pokličem!«

»Ne, ne Klara, presenetila ga bom!«

Sedel je pri oknu in jemal iz steklene posode še mokre slike.

»Očka!« Razočaranje in bol sta se mešala s tiho, iskreno prošnjo. Oče se je ozrl. Ljubka kot sama pomlad je stala Jelka pred njim. Smehljala se je, v očeh pa je bilo nekaj neskončno otožnega.

»Jelka, otrok moj, da si le doma!«

Jokala je v njegovem objemu, on pa jo je ljubeče božal.

»Ne jokaj. Vem, da ti je hudo, a Bogu moraš biti hvaležna, da te je vseeno pustil pri življenju. Tudi ti boš našla svoj cilj in boš srečnejša kot marsikatero dekle...«

»Hvala očka, da me vsaj ti razumeš... Kaj pa Štefan, ali je doma?« je tiho čez čas vprašala.

»Menda je doma, že dolgo ga nisem videl. Pa kaj bi hodil k meni starcu, če pa tebe ni bilo!« je skušal smeje se popraviti, ko je videl njen prepaden obraz. Jelka je čudno vznemirjena legla k počitku. Vse kar je danes bolestrnega doživela, ji je stopilo še enkrat pred oči. Zle slutnje so jo obšle.

»Pa ne, Štefan se ni spremenil; vesel bo mojega povratka in me bo z vso ljubeznijo sprejel,« se je še v polsnu borila za svojo ljubezen.

Pokrepčana se je drugo jutro zbudila. Ptički so že drobili svoj jutranji spev, vonj razcvetlih hijacint je napolnjeval sobo.

Nadela si je najlepšo obleko — tisto, ki je bila Štefanu najbolj všeč — in stopila na ulico. Vseposod je cvetela pomlad in njena žejna duša jo je pila kot opojno vino. Pozdravljali so jo znanci; ni jim zamerila, ko so se sočutno ozirali za njo. Samo nasmehnila se je in srečna nadaljevala svojo pot v pomlad. Na pobočju hriba je že zagledala Štefanov beli dom. Srce ji je začelo hitreje utripati v radostnem pričakovanju.

Daleč pred njo se je na cesti pojavil mlad par. On je držal sklonjeno glavo in ona mu je ves čas nekaj pripovedovala.

Jelka je nenadoma obstala.

»Ne, saj ni mogoče,« se je skušala tolažiti s poslednjimi močmi. Ona dva pa sta prihajala vedno bliže. Nobenega dvoma ni bilo več. Bil je Štefan v družbi mladega dekleta.

»Ah, kaj zato, ali ni lahko v družbi dekleta?« ga je skušala opravičiti v ljubečem srcu. Že sta bila tik nje, tedaj šele jo je Štefan zagledal.

»Jelka, ti tukaj, pa nam nisi nič pisala?«

Jelka je z neskončno muko opazila, kako se lovi za besedo, kako mu njena navzočnost ni prav nič dobrodošla. Ni našla besed, da bi mu odgovorila. On je spet povzel, tokrat že brez zadrege.

»Predstavim ti svojo zaročenko, Minko. Jelka, ne zameri, res nisem mogel drugače...«

Jelka je bleda strmela v njegov obraz, in še ko je ostala sama, je le naprej kot blazna zrla v tisto točko, kjer je malo prej stal Štefan.

»Moj Bog, ali ne bom umrla?« Ta misel se ji je zapičila v srce in v njej glodala vedno globljo rano. Nenadoma se je domislila, da se je že nekoč tako izpraševala. Da, to je bilo takrat...

S parnikom se je peljala k teti. Parnik je neslišno brzel po morski gladini. Nenadoma so se v zraku pojavila bojna letala. Nato strašen tresk in pok... Znašla se je v vodi in njen občutek je bil: rešiti se za vsako ceno. Voda okoli nje je postajala vedno bolj rdeča in vse povsod je videla samo kri, samo kri. Potem se je znašla v bolnišnici; operacija je sledila operaciji, vse je molče pretrpela. Po zadnji operaciji je bilo, ko se je primarij ljubeče sklonil do nje in rekel:

»Življenje smo ti rešili in tudi vse poskusili, da bi ne ostala pohabljena. Le pogum, prebolela boš tudi to. Mladost vse premore...«

Da, takrat je čakala samo še smrt. Klicala jo je noč in dan, a smrt se ji je vedno bolj odmikala. Upanje, ki nikoli ne umre, je znova zaživelo v njenem srcu. Mladost je premagala vse, da, mladost in ljubezen.

A sedaj, komu naj podari svojo mladost, komu vse te prekipevajoče sile ljubezni? Ali naj jo vrže v svet, da se bodo stepli zanjo kot lačni psi?

»Moj Bog, moj Bog,« je v smrtnih mukah jecljala. Ni videla ne sonca ne pomladi, v strašno noč se je pogrezala njena duša.

»Charitas Cristi«. Obstala je pred visokimi obokanimi vrati in prebrala napis na njih. Trudno se je nasmehnila kot bi srečala starega znanca. Tu je nekoč med sirotami, sama sirota brez mame preživela vsa otroška in zgodnja dekliška leta. Pozvonila je na vratih. Sestra Matilda ji je odprla. Isti nagubani obraz, iste oči, dobre in mile.

»Jelka, kako sem srečna, da te zopet vidim. Tako pokličem sestro ravnateljico. Ah, kako bo iznenadena!«

Z drsajočimi koraki je odhitela po dolgem hodniku. Iz vrta sem je prihajalo veselo ščebetanje otrok, vmes glasni klici redovnic. Jelka jih je le

mimogrede slišala, vse njene misli so bile drugje. Vrata so se počasi odprla.

»Ah, sestra Terezija!« Kot bi bila njena mama se ji je vrgla v objem in izbruhnila v krčevito ihtenje. Sestra Terezija je pustila, da se je izjokala, nato je Jelka sama začela pripovedovati. Ko je končala, ji je sestra Terezija ljubeče dvignila glavo in ji pogledala v oči:

»Jelka, in zato si obupala nad življenjem? Bojiš se, da bi svoje ljubezni ne imela komu dati? Pridi, otroci bodo veseli, da te spet vidijo. Vidiš, prav te dni iščem novo učiteljico za svoje najmlajše. A iščem predvsem nekoga, ki bi jim dal ljubezni, te bolj pogrešajo kot kruha.«

Tako je govorila sestra, ko sta po tihih samostanskih hodnikih stopali proti vrtu.

Sestra Terezija je plosknila z rokami.

»Otroci, Jelka je tu!«

Ljubim

ZDRAVKO OCVIRK

*Ljubim bilko, cvet, drevo
zemljo in neba višino,
ljubim morja globočino,
temnih brezen tiho dno.*

*Ljubim svojo drobno dlan,
pa čeprav vso razorano,
ljubim lice, ki izprano
je od solz, bridkosti ran.*

*Ljubim pesmice opoj
in pšenice klasje zrelo,
ljubim smrt, ko dotrpelo
bo srce življenja boj.*

Na mah je utihnilo ščebetanje, prekinili so igranje in se spustili v dir proti sestri Tereziji in Jelki.

»Jelka — mama!« so jo pozdravljali starejši otroci, ki so že pred tremi leti bili v sirotišču. Stegovali so proti njej od igranja zamazane ročice in so bili vsi srečni, da jih je Jelkina roka pobožala.

Drugi otroci, ki je niso še poznali, so ostali v ozadju in si niso upali blizu. Jelka se jim je približala in zdajci zapazila med njimi malega triletnega dečka, ki je stegoval proti njej obe roki. Z grozo je opazila, da sta mu obe roki v zapestju okrnjeni. Kot bi se pred njo odgrnila težka zavesa je na mah spoznala vso ničnost svojih solza, postalo jo je sram pred tem nedolžnim bitjem, ki so mu bila že otroška leta zaznamovana s trpljenjem, zapečateni za vedno.

Sklonila se je k malemu in ga vzela v naročje. Nato ga je dvignila visoko v zrak, kot sveto daritev svoje mladosti, ki je našla svoje odrešenje v otrokovem smehljaju.

V plesu okoli sveta

MIRKO JAVORNIK

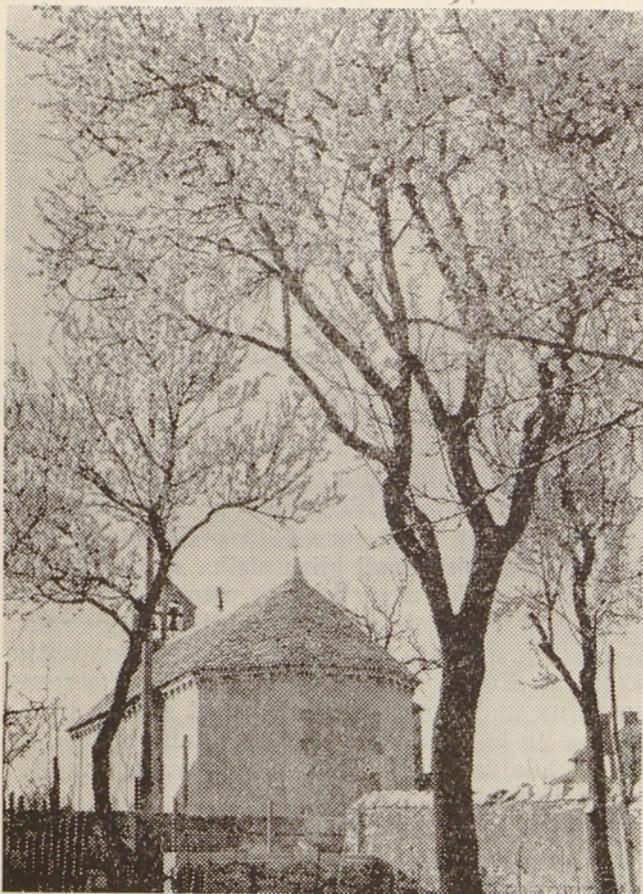
Sredi marca letos so tržaški listi na kratko in precej skromno naznanili, da bo v »Novem gledališču« dvakrat gostovala plesna skupina »Baleti pariških zvezd 1956«.

Moram priznati, da je umetniški ples, pravilno pojmovan ter ostvarjen po resničnih, v poslanstvo Lepote verujočih mojstrih, danes skoraj edina umetnost, ki mi daje kot svojemu vnetemu spremljevalcu vse tisto, česar človek od katere koli umetnosti želi in pričakuje.

Navzlic tej ljubezni, ki je stara že vsaj trideset let, me tisto naznanilce ni posebno zavzelo. Bo pač kak drugo ali tretjevrstna plesalska družba, ki si pomaga po svetu s pariškim imenom, kakor je to tolikrat navada, sem si mislil.

Toda ko so se po tržaških zidovih prikazali lepaki s sporedom, s katerim so »Pariške zvezde« obetale nastopiti, sem na njih bral tri imena, ki so mi prvotno sodbo spremenila v veliko pričakovanje. Pričakovanje se je ob predstavah izobličilo v prepričano umetniško radost in zadoščenje, osebno srečanje s temi plesalci pa v dogodek, ki zasluži, da ga uvrstimo pod naslovom »Naša kri v tujini« v »Mladiko«.

Tista tri imena so bila: Milorad Miškovič, Veronika Mlakarjeva in Milko Sparemblek.

Sv. Križ v pomladnem cvetju

Milorada Miškoviča sem prej bežno poznal kot umetnika od nekega njegovega nastopa pred leti v Parizu, dobro pa po francoskih, nemških, ameriških in drugih kritikah ter po slovesu, ki ga uživa kot eden redkih današnjih, res svetovnih plesnih mojstrov, ki mu je že dozdej bil odprt ves svet: od Pariza in Londona, do Berlina, New Yorka in Tokia. Njega omenjam mimogrede; prvič zaradi njegove veljave, drugič pa kot ustanovnika in dušo mlade skupine »Baleti pariških zvezd 1956«, v kateri sta dosegla evropsko slavo in se bližata svetovnim uspehom Slovenca Mlakarjeva in Sparemblek.

Veroniki Mlakarjevi so, da govorim po starem, že Ronjence vtisnile v bitje neizbrisno znamenje te umetnosti kot dediščino genija dveh narodov: slovenskega in nemškega. Njen oče Pino Mlakar, doma iz Novega mesta, je pred vojno bil med drugim vodja baleta pri opernih gledališčih v Stuttgartu, Zürichu in nazadnje v Münchenu. Veljal je za enega prvih evropskih plesalcev in koreografov; to je, ustvarjalcev in oblikovalcev plesnih del. Zdaj je na čelu plesnega zbora državne opere v Ljubljani, kjer je po vojni živel s presledkom nekaj kratkih let, ko je bil spet v Münchenu, kamor ga je bil poklical zdaj že pokojni veliki nemški gledališki mojster Clemens Kraus. Veronikina mati je Pia Mlakarjeva, Nemka, nečakinja slovitega, tudi že rajnega oderskega in filmskega umetnika Paula Wegenerja. V glavnem zunanje, nekaj pa tudi osebne, delno tragične razmere so ustavile nekdanj na moč obetavno pot Pije in Pina Mlakarjevih v svetovno umetniško uveljavitev ter jo obrnile v skromno in tesno Ljubljano. Nujno zadnje bivanje in delo v münchenski operi pa je, kakor vse kaže, to pot odprlo njuni hčerki.

Veronika Mlakarjeva je prve plesne korake poskušala pri očetu in materi v Ljubljani in v ljubljanski Operi. Tržačani se je zadržano še spominjajo iz plesov v Gounodovem »Faustu« in iz Hrističevega baleta »Ohridska legenda« ob gostovanju Ljubljančanov tukaj leta 1954. V Münchenu je Pino Mlakar pred tremi leti postavil na oder plesno stvaritev francoskega pesnika, člana Akademije in umetnostnega vseznalca Jeana Cocteauja — »Dama in enorog«. Glavno žensko vlogo v tem baletu je plesala Veronika in s svojimi mladim ognjem, prvinskim zagonom, lepoto ter tehničnim znanjem navdušila nemško in drugo kritiko. Navdušila pa je zlasti starega francoskega pesnika, čigar beseda je v pariški umetnosti še vedno evangelij. Tam je tako kakor povsod: prva in odločilna stvar je odpiranje vrat. Za mlado slovensko plesalko je bilo dovolj, da ji jih je Cocteau odprl napol, naprej si je pomagala sama z lastno vero in silo. Po dobrem letu so ji že ponujale sprejem vodilne baletne skupine v Parizu, od Rolanda Petita do Janine Charratove in drugih, v njih je hitela od uspeha do uspeha ter od enega evropskega gledališča do drugega. Vmes je še vedno utegnila za toliko v Ljubljano, da je tam nastopila kot »Lepa Vida« v istoimenski plesni pesnitvi skladatelja Vilka Ukmarja.

Veronika Mlakarjeva je danes eden redkih mladih upov evropske plesne umetnosti. Isto velja za Milka Šparembleka, ki se poleg nastopanja že dobro uveljavlja tudi ustvarjalno kot koreograf. »Baleti pariških zvezd 1956« so na letošnjem gostovanju po Italiji in v Trstu dajali močno njegovo stvaritev »Lestev«, ki je polna nove motivike in izraznih oblik v tej umetnostni zvrsti. Šparemblek ima zdaj v pripravi dve lastni izvorni deli: balet »Četverka«, za katerega mu je glasbo napisal Rafael de Banfield, iz znane patricijske rodbine tržaških ladjarjev; in balet »Kaznjenev in Julija«. Prvi bo doživel krst na trimesečnem pohodu njihove skupine po Južni Ameriki, na katerega se odpravljajo zdaj, drugi pojde na oder prihodnjo sezono v Parizu.

Ob Šparemblekovem imenu se mi ni bilo treba spraševati, kaj je po rodu. To ime je doma izključno v zelo majhnem predelu Slovenije, okoli Cerkniskega jezera. Ko sva se dobila, mi je njegova izgovarjava knjižne slovenščine pri priči izdala, da je z Dolenjega Jezera pri Cerknici, iz raja in čara tudi mojih mladih dni; iz srede tihih voda in še tišjih notranjskih gozdov. Njegov oče je odondot šel po kruh v Zagreb, kjer je Milko študiral gimnazijo ter književnost na vseučilišču. Potem je stopil v baletni zbor zagrebske opere, kjer je v kratkem pokazal toliko, da je kmalu dobil francosko državno učno podporo za ples. Tako se je znašel v Parizu, kjer sta ga kmalu pozdravila uspeh in slava, enaka uspehu Mlakarjeve. Ko mi je našteval imena plesnih družb in mojstrov, s katerimi je nastopal in ki vzbujajo pravi občutek o njegovi presenetljivi uveljavitvi samo poznavalcu, se to nizanje zvezd in uspehov kar ni hotelo ujemati z njegovim skromnim videzom in vedenjem. Edino bleščeče oči in vneti glas sta pričala, da je tak lahko samo resnični umetnik, povsem prevzet po svojem poslanstvu in po veri v Lepoto.

Oder v gledališču, na katerem sem tisto marčno nedeljo dopoldne iskal te mlade umetnike, ki so me prejšnji večer celo kot nezaupljivega službenega kritika očarali in navdušili, je bil pri vsej pomešanosti resnice in neresničnosti napol podoben pravljici. Okvir so ji sestavljali bleščeči ostanki prizorišča za bajko o Prometeju, katero so kot zadnjo plesali pri sinočnjem nastopu. Med njimi se je gibalo nekaj senc in posedalo nekaj otipljivih ljudi. Sence so bili plesalci in plesalke, ki so osem ur po poslednji predstavi že neutrudljivo in zagrizeno pripravljali svoja telesa za prihodnjo, ki bo čez šest ur. Ni je umetnosti, ki bi kratke in bežne lepote ustvarjala s toliko resničnega, dobesečnega znoja, kakor je ples. Kdor navzlic neizmernemu telesnemu trudu in naporu vztraja v njej, mora biti pač poklican.

V tisti napol pravljici sem iskal sence. A bilo je treba čakati, dokler niso končale vsakdanje trde naloge, ki bi nepoklicanega, posebno danes, spravljala v obup. Bilo me je sram, nadlegovati jih z radovednostjo, in na lepem sem začutil neizmerno spoštovanje pred ljudmi, ki so te čase tako neomajno in požrtvovalno sposobni verovati v Umetnost ter jo dajati tistim, ki so še lačni in žejni Lepote. Toda oni so mi navzlic trudnosti v razlomljenih, preskakajočih kratkih pogovorih povedali vse, kar sem hotel in še več.

»Balet pariških zvezd 1956«, s katerim gresta v plesu okrog sveta Veronika Mlakarjeva in Milko Šparemblek ter dajeta sto in sto tisočem tisto, kar je Bog dal njima, šteje vsega šest plesalcev: tri ženske in tri moške; potem ravnateljico — upravnico zбора, oderskega mojstra ter dva pianista. Po narodnosti: dva Slovenca, en Srb, en Hrvat, en Rus, štirje Francozi in Francozinje in ena Angležinja. Vsi plesalci — nekateri bolj, drugi manj — so si v raznih pariških zborih pridobili vsaj evropski sloves; poleg Miškovi-

ča, ki je tisto, kar sem povedal v začetku. Navzlic uspehu in možnostim, ki so se jim z vseh strani ponujale, so se lani vse odpovedali lahki slavi ter se odločili, da tvegajo samostojno pot, ki bo poznala samo enega gospodarja: Umetnost. To so storili iz skupnega, osnovnega razočaranja nad vedno večjim potrgovčenjem plesa; to se pravi, iz idealizma. To pogumno in drzno dejanje je bilo torej zvezano z veliko osebno odpovedjo in žrtvijo, poleg tega pa s tveganjem vseh vrst, ne najmanj s stvarnim. Toda ljubezen do Lepote ter volja, služiti ji, sta jim pomagala ustvariti pravcato majhno čudo vsebinske in oblikovne popolnosti, enovitosti ter smotrne organizacije — ves učinkoviti oderski okras za njihov pisani in obilni spored ter prav tako učinkoviti kostumi zanj zneso tri slabe tovore za trikolico Vespa...

Po letu dni trdega dela, kronanega z vedno bolj osvajačim uveljavljanjem po Evropi, se jim je posrečilo doseči prvi veliki cilj, po katerem teže vsi baleti sveta: vabilo za plesno sezono v Monte Carlu, kamor so šli iz Trsta in ki je menda vsa leta po vojni bila nepremagljiv monopol ameriških baletnih skupin.

Iz Monte Carla, kjer so bili pet tednov, se zdaj odpravljajo na trimesečni pohod po Južni Ameriki, kjer se bodo najdalje ustavili v Argentini. Nastopi in uspehi obeh Slovencev v tem zboru bodo nedvomno v veliko zadoščenje deset tisočem naših rojakov, ki žive v Buenos Airesu in drugod. Za Južno Ameriko jih čaka vrsta gostovanj po Evropi, tako da imajo do konca prihodnjega marca zaseden prav vsak dan...

Ples je umetnost, v kateri nje ustvarjalec zgolj s svojim telesom, brzdanim po zakonih ritma in lepote, v prostoru in času dojemljivo oblikuje drhtenja, zagone in upadanje svoje duše in vsega svojega bitja, čarne splete svoje domišljije, utripe srca ter celo blodnje svoje podzavesti. Tej umetnosti je telo prav tako bistveno in svojsko izrazilo, kakor je poeziji beseda, glasbi zvok, slikarstvu barva in svetloba ter arhitekturi prostor. Tak ples je čist ali absolutni ali ustvarjalni ples; to je prvotna umetnost. Drugotni ali poustvarjalni ples, ki mu pravimo po navadi balet in ki ga je na svetu še danes največ, pa je oni, ki hoče s telesnimi gibi ponazarjati glasbene ali književne motive in zgodbe. Pri čistem plesu imajo glasba ter druge umetnosti le spremljevalno, podrejeno vlogo, ki naj da samo močnejšega izraza ter večjo učinkovitost plesu samemu.

To umetnost, ki jo imajo nekateri za najpopolnejšo, zmagovito, posredujeta danes Evropi in svetu tudi Veronika Mlakarjeva in Milko Šparemblek, mlada slovenska plesalca, dva vredna in častna zastopnika naše krvi v tujini...

Mlada slovenska plesalka Veronika Mlakarjeva, katere obetajoča umetniška pot iz Ljubljane preko Münchena in Pariza v ostali svet je na kratko prikazana v gornjem sestavku. Mlakarjeva je izšla iz šole svojih staršev, Pije in Pina Mlakarjevih, ki sta v času med obema zadnjima vojnama z velikim uspehom nastopala po vsej Evropi, zlasti pa v Stuttgartu, Zürichu in Münchenu, kjer je bil Pina Mlakar vodja baleta pri ondnotnih opernih gledališčih. Veroniki Mlakarjevi se odpira vsaj taka, če ne še sijajnejša karijera v tej lepi umetnosti.

Afrika se prebuja

6. marca so ob zvokih bobnov oklicali v zapadni Afriki novo neodvisno državo Ghana. Ghana ni nova država, temveč le po 15 stoletjih obnovljena črnska država. Po propadu prvotne države je nje ozemlje postalo plen neusmiljenih lovcev in trgovcev na črnske sužnje, katere so lovili in prodajali za delo na ameriške plantaže. Ozemlje so imenovali Zlata obala in je res prinašala izkoriščevalcem ogromno dohodkov. Nova država ima lastno vlado, parlament, denar, lahko napove vojno in pobira davke kot so to prvine vsake samostojne države. Ob rojstvu nove črne sestrice so poslale druge države svoja zastopstva in čestitke. Nova država ima položaj dominiona in je sestavni del Britanske skupnosti kot so Kanada, Južna Afrika, Indija in Avstralija. Država je bila takoj sprejeta v Organizacijo združenih narodov. Novo državo vodi minister Kwame Nkrumah. Glavno mesto države je Akra.

Za Sudanom in Liberijo je Ghana že tretja črnska država v Afriki.

Tudi katoliška Cerkev je vedno kazala veliko zanimanja za Afriko. Do nedavnega je bilo vse misijonsko delo v Afriki trud tujih misijonarjev. Danes pa že deluje v Afriki lepo število domače duhovščine. Nedavno je sveti oče imenoval novega črnškega škofa, ki ga kaže pričujoča slika. V občestvu Cerkve nima barva kože in jezik vernikov nobene vloge. Kristusova blagovest prodira v srca in išče le duše.

JAMBOREE

Najvažnejši skavtski dogodek v tem letu je brez dvoma mednarodni Jamboree ali kakor ga še imenujejo, Jim.

Jamboree je mednarodni shod skavtov iz vseh držav in dežel in je vsako četrto leto. Letos pa, čeprav je bil zadnji pri Niagarskih slapovih v Kanadi pred dvema letoma, bo izjemoma v Sutton Parku v Angliji. To zato, ker je letos stoletnica Baden-Powellovega rojstva in petdesetletnica skavtizma. Letošnji Jamboree se imenuje tudi Jim, to pa zato, ker so združeni Jamboree, Indaba, to je mednarodni shod skavtskih voditeljev in Moot, to je pa shod roverjev, ki so skavtje nad osemnajstim letom. Največ udeležencev bo imel Jamboree (25 tisoč), Moot in Indaba pa vsak po 5.000. Največ skavtov bo, poleg domačinov Angležev (8.750), Nemcev (2.600), sledijo Francozi (2.454) in Italijani (2.400). Najmanj jih bo poslal otok San Maurizio (1).

Da si lahko bolje predstavljamo ta ogromen tabor, bom navedel nekaj števil. Skavtov bo torej 35.000 iz 45 držav in 33 odvisnih ozemelj. Računajo, da bo v 12 dneh 90.000 obiskovalcev z 12.000

Po dolgi in naporni poti, skavti počivajo in kosijo pod drevjem

vozili, ki jih bo morala urejati številna policija, poleg katere bodo potrebni še pometači in gasilci, kakor v srednje velikem mestu. Skavtje bodo porabili: 270.000 litrov mleka, 274.000 kruhov, 432.000 sendvičev, 16 ton surovega masla, 7.000 kokoši (v škatli seveda), 35 km klobas, 40.000 kg mesa, 4.500 kg čaja, 14.000 kg kave, 489.600 jajc in še mnogo drugega.

Še mnogo bi se dalo napisati o jubilejnem Jamboreeju. Po Jamboreeju, ki bo od prvega do dvanajstega avgusta, pa bomo videli, kako so se vsa ta predvidevanja uresničila in kako je to veliko snidenje mednarodne skavtske družine končalo.

PAVEL FONDA

Mlačnost in nezavednost

Nezavednost je sicer splošna bolezen vseh narodnih manjšin, ki so nujno podvržene vplivom večinskega naroda, vendar ima skoro v vsakem primeru svojstvene vzroke in različno jakost. To velja celo za manjšino istega naroda, živečo v dveh ali več državah, kot na primer za slovensko manjšino v Italiji in Avstriji. Nezavednost je kronična in nevarna bolezen, ni pa nujno slabo. Zgodovina je pokazala, da lahko tudi majhen narodni otoček v morju drugega naroda stoletja in stoletja živi, če hoče živeti. Hotenje po življenju pa zahteva boj nezavednosti.

Najprej poudarim čut manjvrednosti. Ta ima precej globoke korenine med nešolanimi ljudmi in v srednjih rodovih med obema svetovnima vojnoma. Ti niso obiskovali slovenskih šol, kakor njihovi očetje in matere. Marsikdo si je sicer na lastno pobudo izpopolnil znanje materinega jezika in si s tem utrdil tudi narodno zavest, a mnogim to ni bilo dano. Prilagodili so se okolju, v katerem so živeli. Ker so poznali le domače narečje, in še tisto slabo, so se sramovali slovenščine v družbi tudi takrat, ko je zunanji pritisk proti njej ponehal. Skoro edina duševna hrana so jim bili — in so jim še — ilustrirani tedniki in kino. Visoke kulturne in duhovne dobrine lastnega naroda so jim španska vas. Zato se čutijo manjvredne do okolice večinskega naroda, ki se ji skušajo prilagoditi, postati eno z njo, ker zmotno menijo, da le tako nekaj so in nekaj pomenijo, da spadajo med »gospodo«. Čut manjvrednosti rodi skoro vedno narodno mlačnost, dostikrat nezavednost in često žal tudi narodno odpadništvo. Med temi pojavi je sicer nekaj razlike, a v sadovih so vsi enaki. Važno pa je, da poznamo njihove psihološke vzroke, kajti le tako se jih bomo mogli varovati. Prostor mi ne dopušča, da bi se pomudil pri nadaljnjih psiholoških vzrokih narodne nezavednosti, ki imajo često tudi socialne korenine.

Zanimiva bi bila tudi razčlenitev narodne zavednosti ali nezavednosti v luči pripadnosti k temu ali onemu socialnemu sloju. Na splošno lahko rečemo, da je na Tržaškem in Goriškem ostalo narodno zavedno naše kmečko prebivalstvo, a v celoti le, v kolikor je ostalo na svoji zemlji. Narodno zavedna je dalje duhovščina in precejšen del inteligence. Žal imamo premalo razvito in premalo zavedno slovensko meščanstvo, ki ga predstavljajo pripadniki srednjih slojev. A tudi če bi bilo dovolj in v celoti zavedno tisto meščanstvo, kar ga je, bi bilo med našo manjšino veliko več samozavesti in narodne zavednosti ter mnogo manj gori opisanega čuta manjvrednosti. Tržaški in goriški Slovenec bi čutil, da je tudi on »gospod«. Kolikokrat se mi je pripetilo, da so me preprosti ljudje nagovorili v večinskem jeziku, misleč, da nisem Slovenec, ker so videli v meni »gospoda«. Pripetilo pa se je tudi, da so z zadovoljnim občutjem vzkliknili: »Glejte, takšen gospod, pa govori slovensko!« Občutno je padla narodna zavest v tukajšnjem nekoč zelo zavednem delavskem sloju, kar je posledica gospodarske odvisnosti, mešanega delovnega okolja in takoimenovane fratelančne politike, ki nujno mehča narodno odpornost in zavednost slovenskih pristašev narodnostno mešanih političnih in sindikalnih gibanj.

In še enega dejstva ne smemo prezreti v tem kratkem stavku. To dejstvo je versko izročilo naših očetov. Ne tvegam preveč, če trdim, da so tisti ljudje, ki so ostali verni, ostali tudi narodno zavedni. Tako je bilo med fašizmom, ko je imela slovenščina zadnje zatočišče v cerkvi, tako je tudi zdaj. Nočem trditi, da med brezverci in novejšimi sovražniki vere ni narodno zavednih ljudi, toda voditelji zadnjih sami poudarjajo, da je socializem važnejši od narodnosti. Tako so zasidrani v narodnosti le z eno nogo, ki jim prav lahko zdrzne.

JUST VRABEC

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST

KNJIGE

MIRKO RIJAVEC: JUZNA AMERIKA. V Trstu je izšla zanimiva knjiga o Južni Ameriki. Pisatelj je kot misijonar preživel nad dvajset let v tej daljni zemlji, največ med Indijanci v Kolumbiji in Ekvadorju. »Prepotoval pa je tudi ves ostali kontinent in ga zato kot prvi Slovenec iz osebne skušnje doživlja in opisuje«, tako ga predstavlja v uvodu v knjigo prof. Bednarik. V resnici nam knjiga odpira povsem nove poglede na Južno Ameriko, na tamkajšnje prebivalce, na njihovo kulturo in zgodovino. Zanimivo knjigo je Mirko Rijavec napisal tudi v španskem jeziku o amazonskem plemenu Jivaros, ki je bilo do tedaj le malo znano. Drugo njegovo večje delo v španščini je »Efemerides Misionales« ali zgodovina misijonov v Južni Ameriki. Dosti člankov pa je objavil v španskih revijah. Rijavec piše izredno zanimivo, v lepem jeziku. Mislimo zato, da bo knjižica mnogo pripomogla k stvarnemu pogledu na tamkajšnji svet. Knjigo lahko dobite v vseh slovenskih knjigarnah v Trstu in Gorici. jp

IVAN TEUERSCHUH: FANT IN DEKLE. Za veliko noč je izšla že tretja publikacija v zbirki »Knjižice«. Napisal jo je znani predavatelj in urednik pedagoških radijskih oddaj, prof. Teuerschuh. Na skromnih 32 straneh male oblike je pisatelj strnil niz bogatih nasvetov mladim ljudem. S prepričljivo besedo jim odkriva pravilno razmerje med fantom in dekletom, kaže pot njunim srečanjem in opozarja na mejnike, ob katerih se razblinja lepota in razbija sreča. Prof. Teuerschuh piše živahno in zanimivo, v veliko življenjsko izkušnjo, ni nikjer okostenel in starokopiten in vendar stvaren in moderno resen. Rad bi, da bi čim več slovenskih fantov in deklet prebralo to knjižico. Razprava ima imprimatur škofijskega ordinariata, zaradi česar je dobila še poseben pomen; po drugi strani pa kaže, kako skrbno spremlja Cerkev prav mladinsko vzgojo in kako sodobno razumevala ji hiti naproti. Med poljudno pisanimi pedagoškimi publikacijami je ta knjižica v slovenščini gotovo najpomembnejša v zadnjem desetletju.

Naslovno risbo je izdelal Franko Piščanec, natisnila pa jo je tiskarna Graphis v Trstu.

Jože Peterlin

Prof. PAVEL MERKU' nas je spet prebudil iz mrtvila glasbenega ustvarjanja. Izdal je v sambaložbi tri pesmi za bariton in klavir: »Portici di Chiozza«, »Na stari gori« in »V vsakem otroku«.

Z majhnimi sredstvi nam je pokazal, da se je skušal rešiti starih oblik in da išče novo pot. Rad bi nam dal nekaj novega, pel tako kot še drugi niso peli. To je umetnost. To se mu je tudi precej posrečilo.

Iz njegovih pesmi preveva bolelost. Kar se je rodilo, je prišlo iz notranjega trpljenja, obenem kot uteha in zadoščenje.

Zadeta je predvsem tretja pesem: V vsakem otroku, ki je polna miline in občutenega notranjega doživljanja. Morda predstavlja ta pesem za mladega skladatelja vstop v svet, ki bo pomenil njemu in tudi nam nekaj novega.

Želimo mu, da bi tako tudi sam gledal v svojo glasbeno bodočnost. Dušan Jakomin

BOGDAN GROM: NAŠ KRAS. Slovenski slikar je zapel s to zbirko risb eno najlepših pestni naši zemlji za morjem. Grom je že na svojih razstavah v zadnjih letih pokazal, kako vedno znova najde najlepše motive za svoje slike prav na Krasu. Tako kaže tudi v najnovejšem delu, kako so mu priljubljene kraške hiše. O proseških in nabrežinskih motivih s tipičnimi hišami, grajenimi z golim kamenjem, se njegovo oko naravnost poigrava. Podobno svoboden sestav risbe je tudi v motivu »Miljsko pristanišče«. Vsem risbam so značilne lahne črte, ki tečejo gladko in so lepo povezane. Zato kaže zbirka originalnost Gromove umetnosti, spretnost in dovršenost dela, v motiviki pa tipične predele tržaške okolice. Risbe je slikar zbral v posebno mapo in pripravil tako lepo slovensko slikarsko izdajo. Posebej pa jo je opremil tudi z italijanskim besedilom, tako, da je dobila zbirka s tem širši značaj. Dobi jo lahko vsakdo v tržaških knjigarnah in je posebej za Slovence dragocenejša od številnih tiskovin, ki se nam ponujajo.

Tone Mihelič

LITERARNE NAGRADE je določil Slovenski kulturni klub, ki je imel vsak mesec literarne večere, na katerih so brali mladi pisatelji in pesniki svoja dela. Izbral je najboljša dela:

V prvem natečaju: Za prozo: **DRAGO ŠTOKA**, pesmi: **BRUNA PERTOTOVA**.

V drugem natečaju: **DIOMIRA FABJANOVA** in **MARIJ MAVER**.

V tretjem natečaju: **VIJOLICA FONDOVA** in **EVELINA UMEKOVA**.

Nagrajeno novelo Eveline Umekove »Grenka kava in ljubezen« je prenašal tržaški radio v dramatisirani obliki.

GLEDALIŠČE

ZGODBA ZA SMEH, je igra pisatelja Armanda Salacrouja, ki jo je igralo SNG v Trstu. Vprizoritve te francoske moderne farse ne bo sicer imela kaj povedati našemu zdravemu kmečkemu človeku, mogla pa bi razodeti podobo laži in neutešenega beganja za minljivim razvajenemu meščanu. Pisatelj išče v tem delu nekega izhoda iz protislovij v družbeni moralni in bega za navidezno in slepivo srečo. Dialog je duhovit, a v njem ni kakega velikega dogajanja. Predstava je dobila pomen predvsem zato, ker jo je režirala kot gost Balbina Baranovič-Battelino in je bilo čutiti delno drugačen način igre pri domačih igralcih. Kot rečeno, bodo igro razumeli le zreli ljudje. Staršem ne priporočamo, da pošiljajo otroke na te predstave.

OPERETA

Primorski Slovenci bomo lahko govorili o svojem pravem glasbenem razvoju, napredku in življenju, ko bomo imeli svoj lastni stalni orkester. To seveda ni enostavno, ker so posebno finančne težave zelo velike.

Po drugi vojni je bilo nekaj poizkusov.

Slovenska prosveta je pripravila v Trstu prvo opereto in sicer Gržiničev »Miklavž prihaja«. To je bilo leta 1952. Dirigiral je prof. Karlo Sancin, režiral pa Drago Petkovšek.

Nekaj let prej je v Gorici tamkajšnje slovensko Mladinsko gledališče igralo opereto »Angel z avtom«, ki jo je naštudiral prof. Mirko Renar.

SKRINJICA

DRAGO ŠTOKA

Prišel je toliko pričakovani dan: starejša sestra se je končno naveličala samskega stanu. Ker je bila to prva poroka v naši družini, smo se nanjo temeljito pripravili. Hiteli smo snažiti, pospravljati in prezidavati našo staro hišo. Vse kotičke smo pregledali in očistili, vsa okna in vrata pobarvali, skratka: hišo smo prenovili. Celo v kraljestvo miši, na podstrešje, smo šli in tudi tu spravljali stvari v red. Bog ve, kdaj je tu kdo pospravljaj! Bilo je toliko prahu, da smo si morali mencati oči, da smo lahko razločevali predmete. In v tem neznosnem prahu mi je prišla v roke majhna, rumenkasta škatlica. Šele ko sem jo bolj pogledal, sem začudeno ugotovil, da je to naša stara skrinjica. Nasmehnil sem se pri vsem prašnem zraku, jo lepo zavil v cunje in zvečer pokazal očetu.

Oče se je nekam v zadregi nasmehnil; majhne, črne oči so se mu zasvetile in v teh očeh je bilo opaziti mnogo pozabljenе bridkosti. S pogledom in z rokami je božal skrinjico, ko da bi se ji hotel oprostiti, da je nanjo tako hitro pozabil. Preteklost, kruta preteklost, ki je tolikim zarezala veliko nezaceljenih ran in v njihovih srcih ubila vero v človekovo dobroto, se je prebudila, in začudil se je samemu sebi, da je mogel nanjo tako hitro pozabiti. Bil sem še majhen, ko je vojna divjala nad našo vasjo ter rušila stare hiše in pobijala ljudi. Ne spominjam se vseh podrobnosti tistih časov, nekaj prizorov pa se mi je z vso jasnostjo in za vedno vtistnilo v spomin.

Tako ne morem pozabiti ogromnega letala, ki se je z bliskovito naglico spustilo navzdol, nizko nad našo hišo in nedaleč od nje odvrгло bombo; kmet se je mudil na polju in bomba ga je tako neusmiljeno razmrvarila, da so od njegovih ostankov našli le odtrgano žuljavo roko. Pa tudi strahotno zavijanje siren še slišim in beg ljudi v zaklonišča mi je še čisto jasno pred očmi. Ti begi so bili nekaj posebnega in strašnega obenem. Ljudje so v sili in strahu za lastno kožo pohodili več otrok in starčkov na ozkem, strmem klancu, ki je preko kamnite kraške gmajne vodil v bunker, se topli med seboj in preklinjali. Nobene obzirnosti, ne srčne kulture, skoraj nobene človečnosti ni bilo v njih.

Čeprav sem bil še majhen, sem vendarle opazil, da so imeli ljudje navado nositi še kaj drugega razen sebe v skrivališče; nekaj, kar jim je bilo najbolj pri srcu. Tako sem videl, da je že osivela in sključena ženska nosila s seboj veliko, vokvirjeno sliko mladega sina, ki je padel nekje na Krasu že drugi dan, ko se je pridružil partizanom. Nek možki je stiskal pod pazduho star, že izrabljen radio. »Edino, kar mi je še ostalo na svetu,« je večkrat dejal in si čez nasmešek obrisal solzo; bila je solza za ženo in tremi sinovi. In tako je tudi moj oče nosil s seboj neko stvar, v stare cunje zavito. Nam otrokom ni hotel povedati, kaj je notri; nekega dne pa se je zgodilo, da sem skrivaj poslušal pogovor med očetom in materjo; in tako sem izvedel, da je to skrinjica in v njej denar.

Najbrž ni bilo veliko denarja, toda oče je varoval skrinjico bolj ko lastno glavo; imel jo je zmeraj pod vzglavjem in ko maj je ponoči sirena zatulila, je že skočil s postelje, nas vse prebudil, vzel mene na ramena, skrinjico vtaknil v nedrje in na vso moč hitel proti bunkerju; mama pa nama je z ostalimi v majhni razdalji sledila. Vseh skupaj nas je bilo sedem — prava procesija.

Ob spominu na tiste noči, ko me je oče naglo zbudil in me še spečega naložil na ramena, jaz pa sem mu z rokama objel glavo in položil nanjo svoje gorko lice, mi je tako čudno prijetno pri srečju!

Neke noči je sirena zatulila pozno v noč in v pol ure smo bili že vsi stlačeni v bunkerju. Mi smo dobili slučajno prostor pod debelo steno, tam smo raztegnili odejo in legli nanjo. Ponoči so skoraj zmeraj svetile žepne svetilke, gorele sveče in včasih je tudi kak ogenj zaplapolal in vsaj nekoliko razsvetlil temen prostor. Ljudem, ki so sedeli okrog ognja so bili obrazi od plamenov rdeči in svetli, toda njih misli so bile temne, polne zlih slutenj. Vsi so nemo strmeli v ogenj in čela so jim bila globoko nagubančena. Le v nekem kotu so se štirje brezskrbno pripravili in igrali na karte. To je bil edini hrušč v vsem zaklonišču.

Okrog dveh, ko so že vsi dremali, se je oče še vedno upiral spancu, toda iz železa ni bil niti on: svinčene veke so mu po daljšem boju zatisnile oči. Trdno je zaspal in najbrž sanjal o prvi svetovni vojni, ko je bil sredi ognja ali pa morda o letih vojnega ujetništva v Rusiji. Trdno smo spali tudi otroci okoli njegga.

Vstal je dan, ni bilo več čuti letal v zraku, ničesar. Nekje je zazvonilo. Lahna jutranja rosa je pobožala ostre kraške rastline in zdelo se je, da je vsa gmajna zaživela. Jasno jutro je tudi nam odprlo oči.

Ferruccio Jakomin

Strah pred večerom

*Zaskrbljena, v Buje
šla je včeraj mati.
Zdaj je vedno huje,
ničesar nam ne more dati.*

*Od hiše do hiše
ljudem žganje nosi,
od hiše do hiše,
da kupijo, prosí.*

*Do Novega grada
gre včasih ob morju.
Mi v sonce, ki pada
in že na obzorju*

*za griči zamira,
boječ strmino.
Zelo se večera
otroci bojimo.*

Prebudilo me je veliko vznemirjenje. Ko sem se zavedel, kje sem, mi je bilo hitro jasno, kaj se je zgodilo: nekdo nam je ukradel skrinjico.

Redkokdaj sem videl očeta jeznega, a tisto jutro ni bil jezen, sploh ni bil več on, bila je zver v njem. Ko bi tisti trenutek dobil tistega, ki je kradel, bi ga zmrevaril kakor uš v svojem vinogradu, ki mu žre mlado listje na trtah.

Takrat sem izvedel, da je bilo v skrinjici deset tisočakov za primer, da bi nas izselili, ali pa če bi vse drugo izgubili. Res ni bilo dosti, toda takrat smo mislili, da je to cel zaklad.

mladika

Spet nov začetek vidimo v Škedenju, kjer nastopa mladi škedenjski zbor tudi z orkestrom. Za božič leta 1956 je prvič v zgodovini Primorskih Slovencev oddajal tržaški radio slovensko božično pesem z orkestrom. Za letošnjo veliko noč je zbor ponovno nastopil z orkestrom. Glasbeno skupino je zbral in dirigiral Dušan Jakomin. Z delom nadaljuje in bom morda doživeli spet kmalu kak nov nastop.

Po veliki noči je doživela v vrstnem redu tretja opereta po vojni na Primorskem svoj krst in sicer Planinska roža, ki jo je napisal in uglasbil Radovan Gobec. Dirigiral je Oskar Kjuder, režiral pa je delo Modest Sancin.

Tudi ta začetek je treba pozdraviti. Glavno breme predstave je sionelo seveda na mladem, požrtvovalnem dirigentu. »Planinska roža« kot taka ne prinaša kake glasbene novosti, razen nekaj lahkih in melodioznih motivov. Da so doživela predstave pri občinstvu tako topel sprejem, je pripomogla novost — zbor in orkester, predvsem pa veseli značaj predstave. Če kdaj, si je v opereti tržaško občinstvo dalo duška in glasno izrazilo, da si želi takih veselih predstav. Do izraza so prišli predvsem poklicni igralci, posebno Silvij Kobal je našel svoje polje in pa Joško Lukež. Nastop pevcev Krdmaca in Piščančeve je bil posrečen predvsem v pevskem izvajanju.

Vendar bi rekli o igranju v splošnem, da je zelo pretirano in mestoma postaja burkasto. Kljub temu, da vabi smeh v dvorani igralca v pretirano komiko, mora vendar ohraniti, posebno poklicni igralec mejo; je namreč razlika med igralsko umetnostjo in zabavno klovnsko igrivostjo. Razen tega opereta ni namenjena le otrokom, zato je tako igralsko pretiravanje tu odveč in spada v pravljico.

Gotovo bo po tem veselem začetku ta skupina naštudirala še več del, z večjimi umetniškimi kvaliteta in bo še bolj pokazala svoje bogate zmožnosti.

Jože Peterlin

RADIO

»VEČER BELIH VRTNIC«, veseloigro Janeza Prepeluha, ki jo je Slovenski oder z uspehom igral na odru, je bila zadnji torek aprila na sporedu tudi na radiu. Zasedba je bila nespremenjena in tudi režiral je Jože Peterlin.

VELIKONOČNI PROGRAM, ki letos ni bil posebno pester, je obsegal na veliki četrtek zvečer Lisijev »Križev pot«. Italijanski avtor prikazuje Kristusovo pot od obsodbe do Kalvarije. Po zamisli je ta radijski prikaz sicer nov, vendar prekričav, da bi mogel v radiu dobro uspeti. Boljša se nam zdi Gregorinova velikonočna igra »V času obiskanja«.

MED PREDAVANJI bi opozorili na prikaz slovenskih literarnih revij, ki jih podaja in opisuje njihov značaj v nizu razmišljanj prof. Martin Jevnikar. vd

LJUDSKA PROSVETA

SOBOTNI VEČERI SKK: 13. aprila je predaval prof. Vinko Beličič o pesniku Francetu Balantiču, 27. aprila dr. Poštovan o psihologiji spoznavanja, 4. maja je predaval pisatelj Mirko Javornik o žejji po neznanem in 11. maja dr. Gracar o potovanju po Svici s skiptičnimi slikami.

ZAKLJUČNI NASTOP SLOV. UČITELJISCA je presenetil občinstvo po pestrosti programa in lepi izvedbi. Glasbeni del je oskrbela pred-

vsem prof. Marica Zupančičeva, ki je odlično izvežbala zbor. Plesne točke je z veliko domiselnostjo in okusom pripravila prof. Berce-Košutova. Tudi druge točke so bile posrečene, posebno pa predstava Ingoličeve veseloigre »Našli so se«, za kar je pripravil igralce prof. Jože Peterlin in z učenci, ki še niso bili na odru, naravnost presenetil. Od srednjih šol je letos samo učiteljske pripravilo javni nastop. Vse priznanje dijakom in profesorjem.

f. m.

KULTURNO DELOVANJE NA GORIškEM V MARCU IN APRILU

Priznani slovenski pianist GABRIJEL DEVETAK je 1. marca koncertiral v Gorici v dvorani »Circolo di lettura«. Pianist Devetak je z brezhibno tehniko odigral dela Griega in Chopina ter tako ponovno dokazal svoje izredne umetniške zmožnosti.

3. in 5. marca je dramski odsek SKPD iz Gorice igral v dvorani Brezmadežne Molièrovo veseloigro v treh dejanjih »SCAPINOVE ZVIJACE«. Igra je odlično uspela, za kar gre vsa pohvala režiserju dramskega odseka g. M. Komacu, ki je tako mojstrsko igro režiral. Igralci so se čudovito vživeli v zahtevno igro in lepo rešili svoje vloge. Udeležba je bila polnoštevilna.

Farna mladina iz Podgore je 3. in 5. marca pripravila uspelo VESELO IN PESTRO PRIREDITEV za svoje prijatelje in znance.

Na pobudo SKPD iz Gorice je bil 10. marca V. SESTANEK ORGANISTOV štandreškega dekanata, kjer je bilo med drugim tudi govora o novi cerkveni pesmarici, o novi zbirki žalostink ter o skupnih zborovskih nastopih.

Dekliška Marijina družba iz Gorice je dne 14. marca predstavila na odru pretresljivo dramo »VISLAVINA ODPOVED« v 5. dejanjih, ki jo je odrsko priredila pisateljica Zora Piščančeva po istoimenski povesti Lee Faturjeve. Igro je posrečeno režiral dr. K. Humar; družbenice dramskega odseka Marijine družbe so prav lepo odigrale svoje vloge. Posebno priznanje pa gre pisateljici Piščančevi za njeno novo odrsko delo.

25. marca je SKPD iz Gorice pripravilo VI. KULTURNI VEČER, ki je bil posvečen proslavi Materinega dne. Na tem večeru so sodelovale vse katoliške organizacije in katoliški zavodi obenem z glasbenim odsekom SKPD, ki sta ga vodila priznani dirigent M. Debenjak ter M. Filej.

Tudi farna mladina iz Sovodenj ter iz Doberdoba je v svojih dvoranicah pripravila prísrčno PROSLAVO MATERINEGA DNE.

8. aprila je SKPD iz Gorice priredilo VII. KULTURNI VEČER. V. Zaletel je predaval o svojem potovanju po Spaniji in Portugalskem ter ponazarjal besedo z zelo posrečenimi barvnimi slikami.

Mirko Filej

Dne 9. maja je umrl v Stamfordu v ZDA basist EZIO PINZA. Rodil se je pred 64 leti v Ravenni.

Na petje je mislil šele ob svojem 18. letu, v času ko ima vsak operni pevec za seboj že 10 let resnih študijev. Pa čeravno se ni poglobil v terorijsko glasbo, je kljub temu pel v 78 opernih vlogah ter si pridobil priznanje svetovnih glasbenih kritikov.

Proti koncu svojega življenja je postal Pinza pevec ljudskih popevk in si s tem pridobil veliko simpatije.

Dušan Jakomin

Tistega dne smo jokali od najmlajšega do najstarejšega. Mama je še najmanj jokala, zato pa tudi največ trpela. Z velikimi temnimi očmi je nenehno zrla nekam v daljavo in v majhnih presledkih poihtevala. Skrbelo jo je za nas, petero lačnih, nedoraslih otrok. Bilo je strašno. In ko da nas ni že vojna dosti zadela, je zbolela še mama: morala je na težko operacijo. Oče je hodil na delo, moral je, da nam je zaslužil kruh, otroci pa smo ostali sami, zapuščeni, večkrat lačni, raztrgani in umazani. Sosedje nam niso pomagali, ne vem zakaj.

Ko se je na večer vračal oče truden z dela so zrle vanj vprašujoče oči vseh otrok: kako je mami? Kdaj bo spet prišla domov in kdaj bo konec tega strahu in beganj v zaklonišča in kdaj se bodo sovražni pogledi ljudi spremenili. Posedli smo molče za mizo — a že je zatulila sirena. In naš vsakovečerni beg se je začel.

Nekoč pa oče ni šel v službo. Sosedje so postali vse drugi. Neko veselje se je razlilo preko gmajne — konec vojne! Takrat se nisem prav zavedal, kako nekaj velikega je to. Zame je pomenilo nekaj lepega le to veselje, ta sprememba v vasi in v hiši. Pripeljali smo tudi mamo domov in to je bil še večji praznik zame. Kot da se je sonce razlilo po vseh njivah, paštnih in za vasmi. Kontovelski zvon je pel vse boj veselo in proseški, ki se nam je zdelo, da je vedno nekako zviška odgovarjal našemu, je pel zdaj prijazno in ljubeznivo. Repentabor je odzvanjal in kot da se je zgoniški zaspanè v dolini prebudil iz večnega spanja. Ves Kras je pel prelepo pesem. Zdelo se je, da ne potrebujemo niti pristanišča, niti velikega mesta pod seboj. To je bila opojna pesem in vrisk novega življenja.

Pretekla niso niti povojna leta. Z očetom sva nekega zgodnjega poletnega jutra vstala, da bi šla v vinograd. Doma so še vsi spali; midva pa sva popila nekaj mrzle kave in stopila v jasno jutro. Molče sva stopala mimo starih kontovelskih hiš, povsod je bilo mirno, nobenih glasov ni bilo slišati, le petelin je nekje daleč pel in naznanjal lep dan. Tu pa tam se je v hišah zasvetila luč: najbrž so se mlekariče pripravljale, da odneso mleko v Trst.

Po ozkem klancu, ki je peljal k morju in v vinograde, sva srečala nekaj ribičev, ki so se trudni vračali domov; bili so vso noč na morju. Prišla sva do razpotja, od koder je čudovit razgled na vso obalo, Trst in Kras. Ustavila sva se in občudovala ta prelepi košček sveta. Bilo nama je neznasko toplo pri srcu. Polna vedrega optimizma, življenjske sile in volje do dela, sva stopila v samotne vinograde. In ko da bi ne hotela zamuditi niti minute več, sva vihtela motike po topli, spočiti zemlji. Udarci so glasno odmevali po drugih vinogradih in segali prav do morja.

Naenkrat se mi je zazdelo, ko da sem začul nek žvenket; zravnal sem se in pogledal očeta, kako se je sklanjal k zemlji. Šel sem k njemu in začuden opazil, da ima v rokah nekaj rjavega. Takrat so nama obema zažarele oči: bila je naša skrinjica. Oče jo je nemo vzel v roko in si jo začel ogledovati; sam sebi ni verjel. Pomel si je oči, misleč, da še spi; toda oči so gledale in se smehljale. Še nikoli se ni tako blaženo otroško smehljajal. Takrat bi najraje zavriskal, toda pogledal je mene in zatrl vrisk v grlu. Dolgo jo je motril, vsaj meni se je zdelo tako, nato je dejal, ne da bi umaknil pogled od nje: »No, hvala Bogu! Da je le prišla nazaj! V njej ni več tistih tisočakov, a je tako drag spomin. Zdaj jih več ne potrebujemo tako zelo, glavno je, da smo ostali živi in da smo zdravi!«

Vsa vesela, mladostna in polna življenja sva zadihala v jasno poletno jutro. Rahel vetrič, ki je pihal od morja, nama je zvalil pogled na Miramarski grad, ki se je čudovito lepo svetil.

ČARNA MOČ FILMA

MIRANDA ZAFRED

Vsak vzgojitelj se zaveda, da obstoja vse polno zunanjih činiteljev, ki njegovo delo izpopolnjujejo ali ovirajo. Vse, kar se dogaja v zunanjem svetu, ima na mladega človeka močan vpliv. Dogodki so zanj laže dojemljivi kot pa pusti in dolgočasni vzgojiteljski nauki in njih doprinos, pozitiven ali negativen, je izredne važnosti za oblikovanje značaja in duševnosti.

V današnji dobi je eden izmed najvplivnejših zunanjih vzgojnih činiteljev prav gotovo kino. Saj je to za mladega človeka drug, popolnejši svet, v kolikor ima na razpolago neštevilna sredstva: prostor s svojimi razsežnostmi, čas s svojim trajanjem, barvo, gibanje, besedo, zvok, luč, temo. Kako je mogoče bolje kakor v kinu slediti duševnemu dogajanju, ki se razodeva v očeh, v nasmehu? Kako bolje opazovati izraz rok v vsakem najmanjšem gibu?

Nedvomno napravi to, kar se dogaja na filmskem platnu, na nas globok vtis, ki je za mladega človeka toliko večji, v kolikor je tisti svet blizu njegovemu notranjemu svetu. V začetku nas pusti film brezbrizne, toda čim se dejanje razvija dalje, se naše zanimanje stopnjuje, dokler ne zaživimo filmske resničnosti tako kot se zaživi resničnost sanj. Stopiti v kinodvorano se pravi, preiti v drug,

fantastičen svet. Dejanje na platnu nas popolnoma prevzame.

Zakaj je kino posebno za mladino problem izredne važnosti?

Odrasli človek gre iz kinodvorane in kmalu pozabi na to, kar je videl. Njegove kritične zmožnosti mu omogočijo, da kontrolira svoje duševne razvnetosti. Mlad človek pa nima še v sebi te moči. To, kar je videl v filmu, ostane še dolgo v njem, saj najdejo njegova neurejena čustva, njegove misli in težnje v tem svojo zadostitev. Ne zna še ločiti pravih od lažnivih vrednosti. Kino je svet in kar v tem svetu mlad človek doživlja, ne vpliva nanj samo trenutno. Njegove kritične zmožnosti so še zelo omejene, zato se on rad vrača v ta svet, ne da bi pomislil, ali je to zanj dobro ali slabo.

Poleg drugih je torej tudi film važno vzgojno sredstvo, zato more veliko doprinesiti k vzgoji, ako je etično in estetsko dober.

Pameten človek, čeprav je mlad, bo tedaj že sam pomislil, kaj bo šel gledat. Vsake neumnosti gotovo ne. Saj ne najde prav nobenega zadovoljstva in razvedrila, ko pride na dnevno svetlobo iz temne dvorane. Razumljivo pa je tudi, da tam in takrat, kjer mlad človek noče ali ne more presojati, to store odrasli, vzgojitelji, pametna revija.

VELIKAN. Glavna reklama filma je umrli igralec James Dean. V bistvu nič posebnega; nobenega jasnega problema ne razvija. Saj se ne ve, kaj hoče pravzaprav prikazati: bogastvo Texasa, konflikt med belci in med domačini, življenje človeka, ki se iz največje revščine povzpne do nepopisnega bogastva, a mu vendar to ne prinese zaželene sreče. Trije problemi, a nobeden ni zadovoljivo izpeljan do konca, zato odhaja gledalec s kina nezadovoljen.

Res so nekateri prizori lepo zadeti, igralca Rock Hudson in James Dean sta v svojih vlogah precej dobra, dočim nam Elizabeth Taylor nudi, kot vedno, le svojo lepoto.

Vsebina filma ni bila vredna, da je ta tako izredno dolg. Nasprotno: veliko več bi pridobil na svoji vrednosti, ako bi trajal kot navaden film. Saj je ponekod dejanje tako razvlečeno, da je za gledalca prava muka. Morda je prav to dejstvo vzrok, da ni film uspel kot je bilo pričakovati.

ANASTAZIJA obravnava zgodbo o hčeri zadnjega ruskega carja, ki naj bi bila, po mnenju nekaterih, edina preživela oseba iz rodbine Romanoff.

Pozorišče filma je Pariz, v katerem se zbirajo ruski begunci. Med temi so tudi trije prijatelji, ki želijo najti Anastazijo. Seveda imajo pri tem svoje namene, saj je v neki angleški banki zapisana na njeno ime ogromna vsota denarja, po katerem hlepijo. Nazadnje najde eden izmed njih napol blazno žensko, ki pravi, da je Anastazija. Predstavi jo stari cesarici, ki jo res spozna kot svojo vnukinjo.

Glavno vlogo igra Ingrid Bergman, ki tudi tokrat ni razočarala — in si je po pravici zaslužila nagrado Oscar 1956. Poleg nje nastopa Yul Brynner, ki je s svojim izvajanjem tudi prepričal. Film je na splošno dober, a najbolj je režiser zadel glavno junakinjo, ki odlično podaja razne psihološke momente.

Nešteto življenj živi umetnica, a najlepše in najčudovitejše je življenje matere. — Po dobljenem odlikovanju so mamiči čestitali otroci in — Ingrid Bergman je bila tisti trenutek šele povsem srečna.

POSŁANSTVO NAŠE RADIJSKE POSTAJE

Zaradi važnega geopolitičnega položaja slovenske zemlje imamo Slovenci v družini narodov kljub maloštevilčnosti pomembno mesto. V nekem oziru se to kaže tudi v številnih radijskih oddajah v našem jeziku. Vem za tele:

Glavna slovenska radijska postaja je pač LJUBLJANA s svojim vsakodnevnim celotnim sporedom. Časovno skoraj enako dolga je naša radijska postaja TRST A. Nekaj manj trajajo dnevne oddaje v slovenščini v KOPRU. Vsakodnevne oddaje imajo koroški Slovenci na radijski postaji v CELOVCU. Na vseh teh postajah niso le dnevna politična poročila, ampak tudi glasba in sploh kulturni program. Razen tega pa imamo predvsem dnevna poročila in delno tudi nekaj kulturnega programa na radijski postaji v PARIZU, v VATIKANU, v MOSKVI, v LONDONU, »Glas Amerike« v NEW YORKU in v NEMCIJI. Razen tega imajo posebne radijske prenose Slovenci v Kanadi, v Združenih državah, v Argentini in na Holandskem. Morda še kje druge.

A za nas, tržaške Slovence je najvažnejša naša slovenska radijska postaja v Trstu. Tako važna je kot slovenska šola. Slovenci tu nimamo univerze, zato nam pogosto v nekem smislu nadomešča univerzo. To je naše stalno gledališče s svojim rednim tedenskim programom, s predstavami dramskih del iz klasike, pa vse v najnovejši čas. Postaja je naša glasbena ustanova z umetno in narodno pesmijo, s koncerti klasične in moderne glasbe, koncerti kot jih sicer Slovenci nimamo. Nadomešča nam kino včasih, prinaša nam dnevne novice in to najnovejše. Postaja je glasnik svobode in pomaga v zmedenosti pojmov oblikovati pravilni nazor in pogled na demokracijo.

S tem, da je Italija ohranila slovensko radijsko postajo v našem mestu, je imela gotovo v mislih dati postaji prav poslanstvo, glasnika svobode, svobodne kulture in demokracije ter krščanske in zapadnoevropske civilizacije. Zdi se, da je v njenem nadaljnjem delovanju te naloge videl tedanji italijanski ministrski predsednik in veliki državnik De Gasperi. V bistvu isto nalogo so videli v tej postaji tudi poznejši italijanski državniki ter voditelji RAI, da so tudi v novih, spremenjenih razmerah našli sredstva in pomen, da postaja v polnem razmahu deluje dalje.

V dvanajstletnem obstoju in delu je ta radijska postaja res opravila veliko delo, ki izhaja iz gornjih zamisli. Pridobila

si je zelo veliko prijateljev tudi preko državnih meja, mnogo sodelavcev ter poslušalcev.

Zdi se, da se večkrat mnogo premalo zavedamo važnosti in vloge te naše postaje. Mislim, da vse premalo spremljamo njeno delo, da še premalo sodelujemo z njo in ona z nami, da gre pogosto program brez zanimanja mimo nas in da se sestavljalci in izvajalci sporeda premalo ozirajo tudi na mnenje svojih poslušalcev. Ker smo končno dobili revijo, ki je zares samo naša — tržaška in goriška, revijo, ki spremlja naše kulturno življenje in prihaja danes tako rekoč v vse slovenske domove (upamo, da bo posrečeno začetno pot nadaljevala), je prav, da v njej tudi radio končno najde svoje mesto. Kajti, o vsaki javni zadevi in ustanovi je potrebno izreči mnenje in tudi sodbo. Kako je mogoče toliko let molče mimo tako pomembne stvari kot je radijski program! Ker je uredniški konzorcij Mladike soglasen, da hoče revija služiti tudi temu namenu, sem pač prvo pripombo napisal.

V splošnem so zadovoljni s programom radijske postaje ljubitelji klasične glasbe in slovenskega petja. Zadovoljni so tudi športniki, gospodinje s sobotno oddajo, zadovoljni najmlajši, za katere ima naša postaja kar tri, včasih celo več tedenskih oddaj. Nezadovoljni pa so mladi, a ne najmlajši: dijaki, mladi delavci in vajenci, mlada dekleta, vsi ti, ki nimajo nobene oddaje, ki bi bila vsaj približno njim namenjena. In vendar se prav v teh letih oblikujejo značaji in si nazorsko in življenjsko pot iščejo. Zadovoljni so vsi tisti, ki jih zanimajo razstave italijanskih slikarjev, ker menda nobena ne uide, nešteto drugih slovenskih in italijanskih kulturnih pojavov pa ni v enakem sorazmerju registriranih in komentiranih.

Neštetokrat sem slišal, kako si ljudje žele povesti v nadaljevanjih, kakor nam jih je svoj čas igral Radijski oder, na primer: Axel Munthe ali Mlada Breda ali pa Cvetje v jeseni.

Slovenski delavec in kmet pa si posebej želita ob večerih, posebno v soboto zvečer veselega sporeda. Ljudje na podeželju so navadno ob sobotah po končanem delu doma, ne grejo v kino ali na druge prireditve kot v mestu. Tu bi imela postaja veliko poslanstvo, priti do teh ljudi.

Program v soboto popoldne, nedeljo popoldne in kake državne praznike, ko postaja oddaja ves dan, ta program je strašno pust in enoličen. Samih plošč se še tako vneti ljubitelj glasbe naveliča. Edino, čemur se ljudje čudijo je iznajdljivost za naslove različne vrste glasbe. Ali ne bi uvedli spet oddaje Naša gospa, ki si jo ljudje tako žele? Ali ne bi bilo mogoče ob sobotah popoldne imeti kake igre bolj lahkotnega

POD ČRTO

ZAMOLCANA RESNICA. Čeprav živimo Slovenci na Tržaškem in Goriškem v težkih, ne samo gmotnih, ampak predvsem v narodnostnih stiskah, imamo vso politično svobodo. S tem je omogočeno, da izhajajo časopisi vseh prepričanj in da prosvetne in kulturne organizacije delajo po svojih močeh med Slovenci.

Ni malo prireditvev, ki jih prirejajo slovenske katoliške organizacije. Skoraj ni človeka, ki ne bi vsaj enkrat videl kako tako prireditvev in tudi umetniško so te prireditve precej dobre. In o vseh teh prireditvah del slovenskega časopisja v Trstu kratko in malo molči, če-

prav isto časopisje dobiva finančne fonde, da bi ščitilo in branilo slovenski življenj na tem delu slovenske zemlje. Razumemo, da časopisje v matični državi molči o problemih in potrebah, ter kulturnih manifestacijah manjšine, ker je drugačnega političnega mnenja, ne moremo pa razumeti časopisja, ki tako glasno govori o zahtevah slovenske manjšine v Italiji, obenem pa trdovratno molči o prireditvah, ki jih niso priredili oni.

Primer: Enobarvno časopisje pravi, da je Planinska roža prva slovenska opereta po vojni v Trstu. Potem nič več. Z mirno vestjo zamolči predstave Gržničeve operete »Miklavž prihaja« leta 1952 v avditoriju. Orkester je dirigiral prof. Karlo Sancin, uprizoril pa jo je Slovenski oder. Nedvomno se je spominjala še mnogo ljudi. Enobarvni časopi-

si pa to zamolčijo. Ali ni bil dirigent Slovenec, ali niso Slovenci peli in igrali, ali morda gledalci niso bili Slovenci? Kdo ve?

Resnico se da zamolčati nekaj časa, a prej ali slej pride na dan. Pa ne bomo rekli, da je ta molk časten in pošten.

Franc Mljač

OSEM OSEB ISČE RAZUMEVANJA. Tržaški slovenski akademiki, ki študirajo v Ljubljani so pred nedavnim napisali (kolektivno?) in igrali (tisto bi bila igra) pred našim občinstvom. Zanimali so s prošnjo, da bi jih razumeli, nadaljevali so z istim pozivom in zaključili z isto željo — toda ne »razumeli«, ampak da bi jim »oprostili«, da si upajo s takim ničem javno pred ob-

značaja. Enako v nedeljo popoldne. Ljudje sedejo te dni in počivajo. Žele si radijskega programa, ki jim bo nekaj nudil. Namesto preštevilnih predavanj bi bilo gotovo mogoče uvesti kako privlačno oddajo.

Zelo tudi moti stalno in prepogosto ponavljanje iger in dramatisiranih zgodb. Program ne more biti zanimiv, če se v tako kratkih presledkih ponavlja. Posebej bi lahko govorili o napovedovanju in drugem. Pa to kdaj drugič.

To je nekaj misli, ki so v zraku, ki jih človek vsak dan sliši, ko z ljudmi govori. »Povej jim tam, ko greš na radio« pravijo. No, sem jim pa na ta način povedal. A to v dobri veri, da bi opozoril na možne izboljšave in da bi tudi drugi povedali svoje predloge v konstruktivni kritiki.

DRAGO STOKA

Slavenski aktet

je ponovno pel v Trstu. Vsak njegov nastop je pravo umetniško podajanje, in zato za poslušalce pravi užitek. V petih letih svojega obstoja si je pridobil ta glasbeni ansambel svetovni sloves. To jim je bilo dosegljivo tudi zaradi števila: osem ljudi laže potuje, saj je to manj zahtevno kot n. pr. potovanje velikega zbora slovenske filharmonije.

Oktet je nastal leta 1951. Nastopal je najprej doma. A nas zanima predvsem tujina, kamor so ti pevci prinesli slovensko narodno in umetno pesem.

Nastopi v tujini so se začeli na **Holandskem**. Peli so kar v 17. mestih in sicer v letu 1953/54. V **Avstriji** so nastopili v 3. mestih. Na **Angleškem** so peli na svetovnem tekmovanju. V Londonu so peli tudi po televiziji, kakor tudi v Strassburgu. V **Franciji** so peli v šestih mestih. V **Nemčiji** so nastopili v letu 1955. Peli so v Münchenu. Nastop na **Kitajskem** pomeni za slovenski oktet posebno poglavje. Tu so doživeli s svojimi 24 nastopi pravo zmagoslavje. Že njih velika in krepka postava je napravila močan vtis na kitajski narod. Da pa samo osem oseb doseže glasovno tako močan efekt, je bilo za Kitajce pravo čudo. Kitajci imajo namreč čisto svoj način petja, neke vrste falset. Zato je bil zanje oktet pravo odkritje, da so jim kar v usta gledali ali je res kaj takega mogoče. V **Belgiji** so v preteklem letu nastopili ob podpori naših sorojakov. Zadnje čase pa so nastopili po raznih italijanskih mestih. Potem pa Trst!

činstvo in pobirati vstopnino. Mislim, da je bil to najklavrnejši nastop mladine, kar jih je bilo v zadnjem času med nami.

Ta naslov mi prihaja na misel te dni, ko bodo naše šole zaključile pouk in bi vsaka rada imela še nastop. Naj se zares potrudijo prireditelji in naj bo rajši nekaj nastopov manj kot več, pa naj bodo ti boljši — da ne bo treba tako milo »iskati razumevanja«.

Vladi Daneu

MOŽJE PA TAKI! Zadnja leta bolj in bolj izginjajo med nami ljudje, ki bi jih mogli imenovati možje. To se pravi ljudje, ki nekaj dajo nase, na svoje mnenje, ki drže dano besedo, ki sploh imajo kako svoje mnenje in prepričanje. Če smo nekoč o kom rekli:

to je mož! smo pod tem vzdevkom razumeli človeka, ki zasluži, da ga spoštujemo. Danes pa posebno mladi slovenski izobraženec med nami, ki bi moral biti vzor »moža« postaja po veliki večini ne »mož«, ampak neka šalobarda, neka zmešnjava, človek brez nazorov, brez lastnih pogledov, prodanec, ki ponuja svoje mnenje in svoje prepričanje tistemu, ki več da zanj. Vprašajte ga, kaj je, pa boste slišali:

»Moji starši so bili Slovenci, a jaz sem hodil v italijanske šole...«

»Pa otroci?« — »Veste, ne znajo slovensko, pa sem jih dal v italijanske šole.«

»Pa kje ste rojeni?« — »V Vipavi. O, jaz sem domačin, veste. Tržačan!«

»No, tedaj ste že od mladosti vzgojeni v krščanski družini?« — »Ja, ja. V

Nastop v Trstu pomeni za oktet, tako pravijo, praznik. Imajo se sami kot nekak tržaški ansambel. Peli so gotovo po svetu pred številnejšim občinstvom, a tržaški poslušalci so jim najdražji, tako trdijo, ker so jim oni prvi dali polet, da so se tako visoko dvignili. Tržaško občinstvo jih je moralno najbolj podprlo.

V kolikih jezikih pojejo?

Zdi se skoro neverjetno, a pojejo v 14. jezikih, v kolikor nam je znano: poleg jugoslovanskih, v nemškem, francoskem, angleškem, italijanskem, latinskem, bolgarskem, madžarskem, ruskem, češkem, španskem in kitajskem.

Od kod uspeh doma in v svetu?

Predvsem zaradi velike ljubezni do petja, v katerem čutijo neko poslanstvo. To je osmerico povezalo, da se čutijo med seboj bratje; kadar niso vsi skupaj, se to opazi tudi pri petju.

Slovensko pesem bodo nesli še v druge kraje, v Nemčijo, morda tudi med skandinavske narode. Vemo, da bo pomenil vsak njih nastop zanje in za slovensko pesem pravo zmagoslavje.

DUSAN JAKOMIN

G. Dermota, J. Lipušček, M. Kogoj, B. Grošelj, T. Kozlevčar, R. Petrovčič, A. Šulc, T. Petrovčič

mladosti sem bil, veste, pa zdaj, kaj hočete... Saj nimam nič proti, veste...

»Ste komunist? Kaj delate v tej organizaciji?« — »A veste, tole na Madžarskem — kdo pa še more biti? Saj nisem bil pravzaprav nikoli. Toliko no, kakor je danes moderno, saj malo moraš biti... Nočem biti nikjer, Tako me pustijo vsi in me nobeden ne napada.«

Nekateri teh so v službi v slovenskih podjetjih, nekateri poučujejo na slovenskih šolah. Na ulici, v kavarni, na izletu ne govorje slovensko med seboj. Kadar že morajo govoriti slovensko, govore tako borno in s tolikimi napakami, da vsaka naša kmečka ženica lepše govori. To naj bi bil slovenski izobraženec! Če bi bili take šleve naši preprosti, neizobraženi očetje in dedje, že davno ne bi bilo Slovencev nikjer.

—n

MAJNISKI POZDRAV

V naših kraških vasicah in drugod po Sloveniji je stara navada, da delajo otroci in dekleta v maju oltarčke Materi božji v čast. Na neštetihih mestih v naši književnosti je uporabil pesnik in pisatelj ta motiv.

Majnice in vrtnice naj krase oltarčke tudi na naših križpotjih in poljih.

TUJCI IN NAS JEZIK

Celovški slovenski časnik »Naš tednik-kronika« je v nekem dopisu o življenju Slovencev v Ameriki poročal o sledečem dogodku:

»Pred kratkim se mi je pripetil sledeči dogodek, ki je vreden, da ga omenim, predvsem za tiste, ki se sramujejo slovenskega jezika. V tovarni, kjer sem zaposlen, mi je padel v oko železni drobec med obdelovanjem železa. Moj delovni prijatelj me je takoj zapeljal z avtomobilom v bližnjo bolnišnico. To se je zgodilo ob enih ponoči, ker delam zvečine ponoči. V bolnišnici je imela takrat nočno službo neka mlada zdravnica, po rodu Japonka. Z magnetno pinceto mi je potegnila drobec iz očesa. S prijateljem sva se medtem pogovarjala v slovensščini. Ko zasliši zdravnica slovensko besedo, naju takoj prekine in vpraša v pravilni slovensščini, če sva Slovenca in odkod sva doma. Povedala sva ji najine doživljanje in kako sva prišla v to mogočno deželo. Vse je pozorno poslušala. Nato pa jo jaz vprašam, kako je mogoče, da govori tako lepo slovensščino. Pa mi je odgovorila, da ji je slovenski jezik zelo všeč in se ga je iz lastnega nagiba pričela že pred leti učiti iz knjig. Slovenija ji je zelo všeč. Slišala je že veliko lepega in zanimivega o Slovencih, njihov življenju in borbah.

Kako lepo bi bilo, ko bi te vrstice prebrali in premislili nele vsi zavedni slovenski Tržačani in Goričani, ampak tudi tisti, ki so skoro pozabili na lepo in božajočo slovensko besedo, v kateri jim je mati prepevala prve

uspavanke, ali pa se je celo sramujejo. Če se zanimajo za našo lepo besedo tujci, kako bi jo mogli pozabiti mi, ki bi jo morali nositi vsak trenutek v srcu in na ustih? Kdor ljubi svojo materino besedo, bo znal pravilno ceniti in spoštovati jezike drugih narodov. Kdor svojega jezika ne spoštuje, pa žanje prezir tudi pri vseh poštenih tujcih.

Just Vrabec

OBISK IZ VSEMIRJA

Za letošnjo veliko noč nas je obiskala repatica. Prišla je od nekod iz vsemirja, kamor se spet vrača. Prozaični zvezdoslovci so ji dali ime »56 H«, ali tudi »Arend-Roland«. Z imenom »56 H« so jo krstili zato, ker so jo prvič zapazili leta 1956, in sicer kot osmo repatico v letu, seveda z velikimi daljnogledi. Ime »Arend-Roland« pa je dobila po dveh belgijskih zvezdoslovcih, ki sta jo prva zagledala in nanjo opozorila. V Trstu smo jo lahko videli s prostim očesom šele na velikonočni teden, kadar je bilo jasno. No-

ju že bolj doma in vemo, da so repatice navadna zvezdna telesa in se jih zato bojimo manj, ko kakšne konference zunanjih ministrov, ki utegne biti nevarnejša.

Leta 1605 se je pojavila na nebu velikanska repatica; njen rdečkasti rep je zavzemal skoro polovico nebesnega svoda. V starih zapiskih beremo, česa so se ljudje bali, da jim bo prinesla: bolezn, kugo, smrt, težke čase, pomanjkanje in lakoto, veliko vročino, sušo in nerodovitnost, vojno, rop, umor, vstaje, zavist, sovraštvo, nevihte, ogenj in potres. Pa vendar vsega tega ni bilo, vsaj zavoljo repatice ne.

Danes nas zvezdoslovci tolažijo: tudi če bi repatica pozabila na prometna pravila v vsemirju in bi treščila v našo zemljo, bi škodovala le sebi (tako pravijo tudi neprevidni avtomobilisti). Njen rep je namreč sestavljen iz drobnih delcev, pred katerimi nas varuje naše ozračje. Doživeli bi kvečjemu dež krasnih meteorov. No, »56 H« se je približala naši zemlji le na 45 milijonov kilometrov, nato pa odšla, ker ni pri nas ničesar pozabila. Ta gost iz vsemirja je prišel v naše osončje le na kratek izlet.

Just Vrabec

RAZPIS KNJIŽNIH NAGRAD

Kakor prejšnja leta razpisuje Slovenska Kulturna Akcija v Buenos Airesu tudi letos knjižne nagrade v znesku dolar. 10.000 (5.000, 3.000, 2.000). Ostali pogoji, sestava žirije, itd. so kakor lani.

Novo je le to, da letošnje nagrade niso omejene samo na leposlovna dela (roman, povest, drama, zbirka pesmi, novel ali črtic), ampak so razširjene tudi na znanstvene razprave iz slovenskih domoznanskih področij, humanističnih ved, pa tudi na drugačne izsledke slovenskih znanstvenikov.

Rokopise je treba poslati do 31. oktobra t. l. v dveh, na stroj pisanih izvodih na naslov »Slovenska kulturna akcija, Alvarado 350, Ramos Mejia, Prov. Buenos Aires, Argentina«.

va repatica ni bila tako velika, kakor Halleyev komet, ki so ga gledali naši očetje leta 1910 s tolikšnim strahom in spoštovanjem. Ljudje so opazovali repatico »56 H« kot zanimiv nebesni pojav, a ne več v svetem strahu pred koncem sveta, kakor v sicer verjetno boljših starih časih. Ko je repatica leta 1910 razgrela boječe duhove, so zvitri trgovci prodajali posebne praške, ki naj bi ljudem iztepli strah in jih celo zavarovali pred morebitno svetovno katastrofo. Dolžniki niso plačevali dolgovi in tudi upniki niso toliko pritiskali nanje, saj so mislili, da bo »tako konec sveta«. Danes smo v zvezdoslov-

250. OBLETNICA ROJSTVA CARLA GOLDONIJA

V letošnjem letu proslavlja dramski svet 250. obletnico rojstva Carla Goldoni-ja, reformatorja italijanske komedije. Največje proslave mu pripravljajo rojstno mesto Benetke, kjer bo, med drugim, od 23. julija do meseca oktobra, razstava v Palazzo Grassi pod naslovom »Goldoni: od maske do komedije«.

Carlo Goldoni se je rodil v Benetkah 25. febr. 1707. Notranja mladostna vihra ga je potiskala iz kraja v kraj. Leta 1716 je v mestu Perugia, kjer je oče opravljal zdravniški poklic. Leta 1720 je bil v Rimu in se je posvetil študiju filozofije. Ze naslednje leto je zapustil to mesto, z neko gledališko skupino je odšel v Chioggio. Od leta 1723-1725 se je zadržal v Paviji v zavodu Ghisleri in študiral na tamošnji univerzi pravo. Tu je pisal zelo ostro satiro »Il Colosso«, proti dekletom mesta Pavije, radi katere je moral zbežati. Sele leta 1731 je promoviral za doktorja prava na univerzi v Padovi. Kot odvetnik je začel v Benetkah. Nikjer se ni mogel ustaliti. Ze ga vidimo v Milanu, nato zopet v Benetkah ter v mestu Pisa. Leta 1736 se je poročil z Nicoletto Connio, ki mu je bila v veliko oporo z dobroto in zdravimi nasveti tudi pri literarnem delu. Sam jo je prav zaradi tega imenoval »piccola fontex«, in to kljub temu, da je bila preprosta in neučena. Prva je morala poslušati njegova dela in povedati svoje mnenje.

Vedno bolj je čutil nagnenje do gledališča, ki ga je vznemirjalo že od otroških let. Bral in študiral je razna tuja dela: francoska (Moliéra), angleška (Shakespeareja) ter španska.

Posebno francoski dramatik Molière je zelo vplival na njegovo ustvarjanje in se tudi opazajo sličnosti med njima. Poznal je pa zelo dobro italijansko gledališče, posebno svojega prednika Metastasio (Pietro Trapassi), ki je, po zgledu starih grških dram, na pisal več melodram (Temistoklej, Karl VI, in druga).

Leto 1748 je bilo za Goldonija odločilno. Zapustil je odvetniški poklic ter šel za klicem svojega srca in tako stopil v svet gledališke umetnosti. K temu je najbolj pripomogel tedanji znani komik Medebac in ga spravil tako k igralski skupini S. Angelo v Benetkah. Tej igralski skupini je Goldoni pisal svoja dela ter tako uvedel novost v gledališče. Pri tem pa je naletel na velika nasprotstva. Največja nasprotnika sta bila Pietro Chiari in pozneje Carlo Gozzi. Kljub temu so bila leta 1753-1762 leta njegove največje slave in to pri igralski skupini S. Luca v Benetkah. Njegova slava je šla tudi preko državnih mej. Leta 1762 so ga poklicali v Paris, da bi vodil tamošnjo »Comédie italienne«. Ta igralska skupina je pa naletela na velike težave in je bil Goldoni zelo vesel, ko so ga leta 1765 povabili na dvor in ga imenovali kot inštruktorja italijanščine kraljevi hčerki. Leta 1769 mu je dvor priznal pokojnino. V teh letih je tudi napisal razna dela v francoščini kot n. pr. komedijo »Bourru bienfaisant« (Il burbero benefico — »Stric ihta«). Leta 1783 je začel pisati svoje spomine. Ob izbruhu francoske revolucije so mu odvzeli pokojnino, zadnji vir njegovega življenja. Znani francoski dramaturg J. M. Chénier je dosegel, da so mu jo zopet vrnil in to dan po njegovi smrti. Umrl je v Parizu 6. feb. 1793. v veliki revščini; ob strani pa mu je še vedno stala zvesta družica v življenju — Nicoletta.

Njegova zasluga je, da so izginili za vedno priložnostni igralci. Prejšnji način podajanja je pripeljal gledališče do najnižje stopnje — do vulgarnosti. O umetnosti kot taki tu sploh ni bilo govora. Njegova zasluga pa ni samo ta, da je preosnoval in prenovil gledališče, ampak v prvi vrsti ta, da je napisal umetniška igralska dela. Njegova najpomembnejša dela so: »La locandiera«, »Il ventaglio«, »Le baruffe Chiozzote«, »I rusteghi«, »Il burbero benefico«, »La bottega del Caffé«, »Il bugiardo«, »Il teatro comico« in še mnoga druga. Tudi preko slovenskih odrov je šlo mnogo njegovih komedij, kakor: »Stric ihta«, »Zdraha na vasi«, »Parnivec«, »Pahljača« itd. Najboljša njegova dela so pisana v beneškem narečju. Osebe pa so psihološko preproste duše, ter večno mlade. Dela so polna zdrave morale. Na oder prinaša malomeščan-

KAPELICA V SOVODNJAH

Sovodenjci so postavili v spomin na Marijino leto lepo kapelico ob poti. V svoji ličnosti in domačnosti naravnost ustavlja popotnika, ki gre mimo. Cvetje na polju in cvetje v lončku diha majniški pozdrav v čudovito lepo goriško krajino.

sko življenje — navadne ljudi; le včasih ima opravka s plemiči. V njegovih delih ni velikih zaprek; vse je zelo enostavno.

Slavna preteklost italijanske komedije ni ostala brez vpliva na sedanjo italijansko gledališko umetnost. Dela tedanje dobe — dobe cvetočega razvoja, so temeljni kamen za sedanje in bodoče plodove gledališke umetnosti.

Maks Komac

NAJVIŠJA STAVBA

Ameriško javno mnenje je razburila novica o novem načrtu enega največjih živečih arhitektov: Franka Loyda Wrighta. Gre za načrt nebotačnika v pravem pomenu besede. Ime mu bo Illinois in bo dosegel štirikratno višino dosedanje najvišje stavbe na svetu Empire State Building v New Yorku. Visok bo 1609 m, torej petkrat višji od Eiffelovega stolpa.

Najvišja stavba starega veka je bila znamenita Keopsova piramida. Novi nebotačnik bo enajstkrat višji.

Wright bo moral premagati velike ovire in med njimi ni najmanjša javno mnenje. Toda velikemu gradbeniku še živi spomin na skepticizem, s katerim so sprejeli načrt za orjaški hotel sredi Tokija. To je bilo leta 1915. Sedem let kasneje je potres podrl dobršen del Tokija ter zahteval 100.000 smrtnih žrtev. Iznad ruševin pa se je še vedno dvigal nepoškodovani orjaški hotel iz železo betona.

Še nekaj podatkov:

stavbo bo nosilo orjaško jekleno ogrodje. Globina temeljev bo le 50 m. Površina vseh podov v stavbi bo merila milijon sedemsto kvadratnih metrov. Ni čudno če bo v hiši prostora za 130.000 ljudi, ali približno vse prebivalstvo Ljubljane.

Marijan Slokar

KOLIKO STANE MODERNO OROŽJE

Ameriška vojska poroča, da so se cene orožja v primeri z zadnjo svetovno vojno zelo dvignile. Strokov-

njaki pravijo, da je topovska granata med drugo svetovno vojno stala 55.000 lir. Radijsko usmerjevani izstrelek, naslednik topovske granate, pa stane danes 31 milijonov lir. Podmornica je stala med drugo svetovno vojno 2 milijardi 750 milijonov lir. Današnja podomornica stane okrog 4 milijarde. Cena atomske podmornice pa je od 22 do 25 milijard. Lovsko letalo, ki je stalo med zadnjo vojno 65 milijonov francoskih frankov, stane danes okrog 700 milijonov.

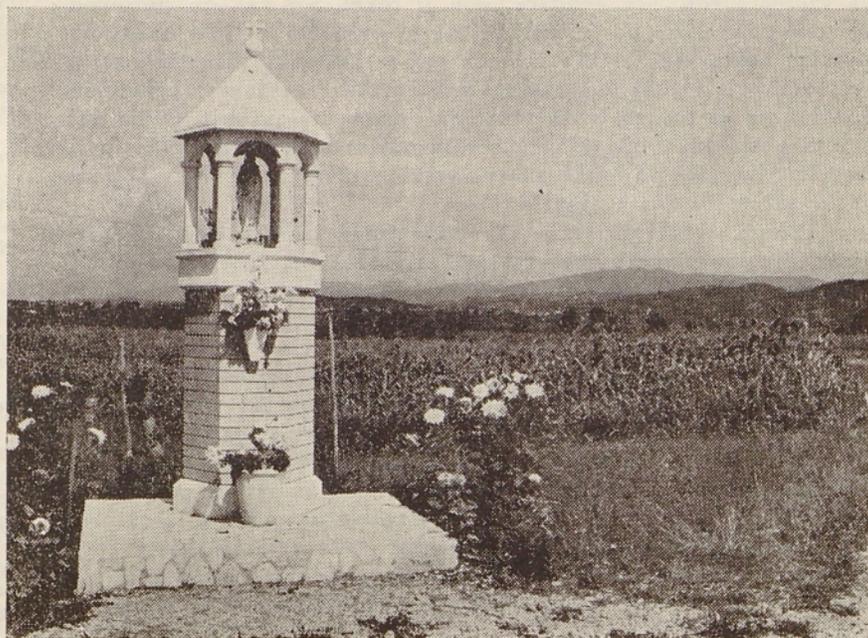
Just Vrabec

MEDNARODNO GEOFIZIČNO LETO OD 1. JULIJA 1957 DO 31. DEC. 1958

Južni tečaj je že nekaj let cilj znanstvenih skupin raznih držav, ki pod navidezno znanstveno masko zakrivajo politično tekmo in si skušajo zagotoviti bogata ležišča urana in nafte na Antarktiki. Doslej so na Antarktiko odhajali le idealni raziskovalci. Danes pa te znanstvene skupine sestavljajo zvezdoslovci, vremenoslovci, zemljepisci, matematiki, prirodoslovci in atomski strokovnjaki. Njihov namen je predvsem gospodarski, politični in vojaški.

Večni led in sneg ne predstavljata več velikih ovir. V prihodnjem svetovnem geofizičnem letu si bodo posadke Združenih držav, Avstralije, Čileja, Argentine, Nove Zelandije, Anglije, Francije in Rusije skušale osvojiti čimveč Antartike in si tako razdeliti njeno površino. Izven te posestne tekme ostajajo le Belgija, Južna Afrika in Japonska, ki ostanejo zveste klasičnim znanstvenim ekspedicijam. V tem svetovnem geofizičnem letu imajo namen postaviti na Antarktiki 40 opazovalnih postaj, kar predstavlja velik napor. Veter namreč dosega pozimi na Antarktiki od 150 do 300 km hitrosti in ovira vsako letalsko delovanje. Če bodo kos tej prirodni sili, nam bo pokazala bližnja bodočnost.

Maks Šah

Kaj pa naši očetje?

IVAN TEUERSCHUH

Napoleon je vzkliknil: »Dajte mi mater in prerodil bom svet!« Danes pa bi često morali spremeniti njegov vzklik in zaklicati prav iz srca: »Dajte nam očetov!« Potrebujemo predvsem takih družinskih poglavarjev, ki bi iskali vzgojnih nasvetov in skušali najti pravilno pot do srca in življenja svojega otroka. Prav zato bi rad izpregovoril tistim očetom, ki ne čutijo v sebi nikakih vzgojiteljskih dolžnosti, ker so prepričani, da so z gmotno oskrbo družine, z zaslužkom in delom zanjo kot očetje in redniki izpolnili vso nalogo.

Kadarkoli opisujejo učenci v šolskih ali domačih nalogah svoje starše, so vedno na prvem mestu matere. O njih vedo povedati toliko lepega in zanimivega; predvsem, kako se mamica od raneга jutra do poznega večera briga za otroka; kako ga neguje in mu streže, kadar zboli; kako prečuje vse noči ob njenovi postelji, mu krajša čas, pripoveduje pravljice itd.

Kadar prebiram take spise, imam občutek, da žari iz mladih src vsa tista topla, podzavestna ljubezen, ki tako tesno družijo mlado bitje z najdražjim, kar ima na svetu — z materjo.

O nas očetih pa največkrat napišejo le to, da zanje skrbimo, da hodimo na delo in da jih sem pa tja tudi kaznujemo. Kako skop odmerjene vrstice, kajne? In vendar se mi zdi, da smo možki sami krivi te suhote, ki nam jemlje otroka iz naših očetovskih rok. Saj tako radi prepuščamo ženam skrb za otrokovo duševno in telesno rast. Kjerkoli razpravljajo o vzgojnih vprašanjih, zastopajo družino po navadi mati. Tudi na šolah vidimo, da hodijo večinoma žene povpraševati po uspehu in vedenju svojih otrok, le v težjih vzgojnih primerih se čuti za reševanje takih vprašanj poklican tudi oče.

V šoli smo imeli razposajenega in nediscipliniranega učenca, ki je s svojim vedenjem kvaril ves razred. Povabil sem na razgovor očeta, a namesto njega je prišla mati. Ko sem jo vprašal, zakaj ni prišel mož, mi je potrto odgovorila, da se njen mož ne briga dosti za vzgojo otrok. »In vendar«, sem ji rekel, »je vaš sin potreben očetove roke«. »O pa še kako!« mi je pritrdila. »Toda kadar ga prosim, naj prime fanta v roke in naj se nekoliko pozanimam zanj, mi odgovori: Nehaj me vendar nadlegovati! Ves dan se peham in trudim, ko pa pridem zvečer utrujen domov, hočem mir. Čemu naj takrat poslušam tvoje obtožbe, čemu naj se znova razburjam in si kvarim živce, ko pa lahko sama opraviš z otroki. Dovolj imaš časa za to, saj si ves dan z njimi!«

Tako je v naši družini. Le kadar se mož razburi, tedaj neusmiljeno pretepe otroke, posebno najstarejšega, s katerim imate tudi vi križe in težave. On dela, zasluži, prihaja utrujen domov in želi imeti mir. Jaz pa ves dan lenarim, kajne? Od jutra do večera se peham z gospodinjstvom, s kuho, pranjem, pospravljanjem, hodim na trg, v trgovino, po uradih, okoli zdravnikov, v šolo itd. in nazadnje naj se še sama trudim z vzgojo treh otrok? Možev zaslužek je boren, zato moram vsako liro trikrat obrniti, preden jo dam iz rok. Pa hvala Bogu, da imamo še to, saj bi kmalu ostali brez sredstev. Zadnjič je v službi razžalil nekega uradnika, zato so ga odpustili. S tremi otroki sem odšla k ravnatelju podjetja in ga prosila, da ga je spet sprejel na delo. Vidite, taka je moja usoda! Najbolj pa sem v skrbeh za sina, ki mi uhaja z doma in me sploh ne uboga. Prosim vas, imejte potrpljenje z njim in z menoj! Hvaležna vam bom!«

(nadaljevanje)

ZAKAJ PRAV K MARIJI?

V svetu naletimo na ljudi dvoje vrste: eni mislijo, da sami sebi zadostujejo in da ne potrebujejo Boga; drugi se pa zavedajo, da so človeške moči, ki bi bile potrebne za uređitev dostojnega in človeški naravi primerneга življenja, omejene in se zato opirajo na božjo pomoč in iščejo v nji dopolnilo svoji šibkosti. Ta drugi način zadržanja ni kako neprimerno omalovaževanje človeških sposobnosti ali neiskrena zavest ničevosti, ampak pravi izraz odkritosrčnosti do sebe in stvarstva. Le tako namreč moremo spoznati, kaj je človek in kakšno mesto naj v stvarstvu zavzema. V nasprotnem primeru ostane človek sebi in drugim velika uganka, temna skrivnost. Tako ostane njegovo življenje le tavanje in iskanje brez prave gotovosti.

Imej torej toliko poguma ter bodi odkritosrčen! Bodí ponižen in priznaj, da si človek, ker si od Boga! Imej toliko samozavesti in iztrgaj se iz spon človeške hudobije, ki vlada tam, kjer človeku ne priznajo dostojanstva otrok božjih. Znaj izrabiti svoje sposobnosti kot svobodno bitje ter se pusti voditi božji postavi, ki edina more za vedno človeka pripeljati k sreči. Ne vdajaj se nadi, da boš ustvaril raj na zemlji, ker kaj takega presega človeške moči.

Ta pot pa ni brez težav. Le težko se človek prepriča, da ne bo sveta obvladal, še manj pa samega sebe, če bo preveč samozavesten in zato sebičen, ampak da ga bo obvladal le v primeru, če prizna Boga in se pusti od njega voditi. Pa ne samo voditi, ampak tudi od njega krepiti z vsemi sredstvi, ki jih je ta stavil na razpologo za neomejeno uporabo.

Pa bo kdo rekel: kaj ima vse to opraviti z Marijo? In vendar ni mogoče razumeti Marije in ne razložiti ljubezni, s katero se ljudje zatekajo k nji, pod njeno varstvo ter iščejo pri nji opore, zaslombe, tolažbe, pomoči, veselja in varstva, ne da bi prej spoznali, kdo je človek pred Bogom, svojim Stvarnikom in Očetom.

Marija je bila brez madeža spočeta. Od prvega trenutka njenega življenja v materinem telesu je bila njena duša obdarovana z milostjo božjo in je bila zato brez izvirnega greha. Ze takoj v začetku svojega življenja se je Marija znašla v stanju otroštva božjega in ne v stanju greha ter odpora proti Bogu, v katerega je postavljen vsak človek zaradi nepokorščine prvega človeka.

Ta čista in lepa devica je po božjem posredovanju dala človeško življenje božjemu Sinu. Zato se imenuje in je božja mati. Bilc je mati z vsemi skrbmi in križi, ki niso prihranjeni nobeni materi.

Ali je potrebno, da se sedaj vprašamo, zakaj hitijo ljudje prav k Mariji?

Kje se človek lepše zave svojega dostojanstva, če ne prav pod križem ali ob grobu božjega Sina? Kje se pa človek še laže zave svoje odlike, če ne prav pred Marijinim oltarjem?

Pojdimo torej k nji! Pred njenim oltarjem se učimo spoznavati, kdo smo in kakšno odgovornost smo sprejeli na svoje rame, ko smo postali člani človeške skupnosti.

Lojze Škerl

(Nadaljevanje z 2. strani platnic)

SPOŠTOVANA GOSPA! Vaše pismo je zelo zanimivo, a nič novega pod soncem. Podobno bi lahko pisale mnoge mlade žene, ker jih zelo veliko živi v enakih razmerah. Zato vsem sledeče v premislek:

Vaš mož se izgovarja z demokratično. Demokracija je lepa stvar, toda za ljudi zdrave pameti! V nekem kraju so se sprli fantje in orožniki. Konec je bil zelo poučen. Predstavnik oblasti je dejal: niste vredni prave demokracije, ker jo zlorabljate. Skoda za vas, ker je fašizem prehitro minil, za demokratično pa niste vzgojeni! — Dejtal bi, da je ta odgovor zelo posrečen in kar dober, čeprav vsi tako ne mislijo. Mnogi ljudje. zlasti če so preživeli več let brez prave mladostne vzgoje — mislim na doraščajoči rod zadnje vojne — so danes zelo nerodni družinski člani. Ne gre in ne gre! Manjka jim povsod prave pametnosti, ne znajdejo se v družinskem življenju. Grede že v štirideseto leto in na vsakem koraku močno škriplje. Razum je podlaga vsega življenja. V razumu se rodijo ideje, misli. Ideje in misli, — dobre ali slabe — pa začne človek sprejemati v prvi mladosti. Z razumom ni tako kakor s telesom. Naš želodec se izprazni vsake tri ure in treba je vedno nove hrane, a naš duh sprejema ideje in misli na stotere načine in jih dolgo ohranja, včasih kar vse življenje. Praktično ni naše življenje nič drugega kakor filmsko projiciranje — predvajanje dobrih ali slabih idej, ki se rodijo v našem razumu. Ne zamerite, gospa, toda vaš mož je slab matematik in še manj vzgojitelj, če misli, da bo njegov Janezek nekoč kot Janez drugače ravnal kakor vidi sedaj očeta. Besede samo mičejo, vzgledi vlečejo. Napačno je ravnanje, da oče bere slabe časopise, ki jih sinu sicer brani! Napačno je tudi ravnanje, da včasih oče in mati s silo spravita otroka spat zato, ker televizijska oddaja ni primerna za otroke, sama pa v obednici gledata in poslušata oddajo, ki jo otroci samo slišijo in se še bolj pohujšajo. Pameten oče ne bo kupoval in ne bral nedostojnih, slabih časopisov, ker je to slab zgled za otroke in ker škodi odraslemu. Nek mali Sergij je imel približno prav takega nerodnega očeta, ki je sinka z besedo drugače učil kakor z zgledom. Danes isti veliki Sergiji, (ime je izmišljeno) piše v slab list samo zato, da dobi pet lir za vrstico... Starši so dolžni vcepeljati v otroške duše dobre misli, lepe ideje in zdrava načela z besedo in zgledom! Sad ne pada daleč od drevesa! Prava demokracija pa je ta, da oče in mati navadita otroka z besedo in zgledom rabiti božji dar umnosti. Alfa in omega, začetek in konec vsake prave vzgoje in njenja podlaga mora biti velika Cankarjeva beseda: **MATI, DOMOVINA, BOG!**

KRIŽANJE. Naš duhovnik je na Veliki petek razlagal, da Jezusa niso pribili na križ z žebli skozi dlani, ampak so žeblje zabili v les skozi za-

pestje. To je zame povsem novo. Imel sem zelo dobrega kateheta in ta nas je učil kakor še danes vidimo na vseh slikah in križih, da gredo žebli skozi dlani. Prosim za pojasnilo.

Neverni Tomaž

No, neverni Tomaž pa res niste, saj verujete, da je bil Jezus križan, četudi niste videli. Moja razlaga, ki bo potrdila duhovnikovo pridigo pa tudi za vas ne bo dogodek kakor oni za pravega nevernega Tomaža, ki je veroval v Jezusa vstalega šele, ko ga je z lastnimi očmi videl. Pa pojdemo k stvari:

Vi ste imeli dobrega kateheta, ki vas je prav učil po slikah in po krščanski tradiciji. Tudi jaz sem imel dobrega kateheta, ki pa je že rekel, da ni gotovo, ali so Jezusa pribili na križ skozi dlani ali skozi zapestje. Izrazil se je, da bomo mogoče prav kmalu zvedeli po znanstvenem raziskovanju Jezusovega mrtvaškega prta, ki se hrani v Torinu. Danes je raziskovanje končano in zaključki so sledeči: Jezusov mrtvaški prt, ki ga hranijo v Torinu, je nesporna sveta krščanska relikvija, čeprav uradna Cerkev še ni dala svoje izjave. Z moderno fotografijo so po krvnih madežih na platnu dognali, da so Jezusa pribili na križ skozi zapestje in ne skozi dlani. Svetovno znana učenjaka dr. Barbet in dr. Hynek sta z dolgotrajnim in zelo svojskim raziskovanjem dokazala, da so Rimljani svoje križane črtve pribijali na les križa skozi zapestje in ne skozi dlani. To dokazujejo tudi fotografski posnetki turinske sindone. — Cesar Konstantin je iz spoštovanja do svetega križa prepovedal smrtno kazen križanja in tako se je po tolikih stoletjih pozabil način rimskega križanja. Krivi so le umetniki in slikarji, ki so nam predstavljali Jezusovo roko pribito na križ tako kakor se je njim za sliko ali podobo zdelo lepše in bolj celotni sliki ali podobi primerno. Zato so slikali — in zelo verjetno bo tako ostalo kar naprej — Jezusa pribitega na križ skozi dlani in ne skozi zapestje. — Rane božjih izvoljencev pa so posebni darovi, so mistične rane in niso v nobenem nasprotju z znanstvenimi dognanji Jezusovega križanja.

ZAKAJ TAKO KRATKO O NAS? Ali ne bi mogli malo obširneje pisati o naših nastopih, ko so vendar več kot vse drugo? Nas se pa res ne more odpraviti tako!

ŽAL, ima samo 16 strani naša Mladika. Če bi imela več, bi pisali še o marsičem. Verjetno pa o Vas tudi potem ne več. Ali ste že kdaj in kje javno omenili ali zapisali, da Mladika živi? Ali morda o čem, česar niste naredili Vi? Ali ste morda upali zapisati javno, da smo mi o Vas govorili ali pisali? Ste že kdaj dobrohotno javno navajali naš glas? — kaj hočete potem? Ali se Vam ne zdi, da je precejšnja mera domišljavosti in tudi drznosti Vaša zahteva?

Literarni pogovori

Vesel sem številnih literarnih sodelavcev, ki so poslali svoje prispevke. Niso prišli še vsi na vrsto, ker Mladika ni izključno literarna revija. Ko prebiram pesmi in novele, bi pa rad povedal takoj v začetku:

Ujemite v verze pesem svojega srca in lepote srečanj, utrip življenja okrog sebe, barvo neba, dih Krasa in morja; pojte o svetu, ki vas obdaja in o sebi sredi tega prelepega sveta.

In v prozi nam razkrivajte življenje, mimo katerega hodimo; življenje v pristanišču, na železniškem križišču, v tovarni, na obali, ladji in v čolnu, pišite zgodbo naših vasi in domov, zgodbo tržaških mož in žena, srečanj fantov in deklet s soslednim narodom in razkrijte toliko zgodb tudi prelepega skupnega življenja med ljudmi.

V prispevkih, ki so pred menoj, je morda preveč žalosti in premalo svetle in lepe mladosti. Doživljamo težke dni razočaranj, sovraštva, izdajanj, zahrbtnosti in še vsega drugega. Vse to ne more brez sledi v naših srcih. A poleg tega je vendar še toliko zdravja in vere v življenje. Tudi ta optimizem naj zaduha iz naše književnosti.

A predvsem: naj bodo literarni prispevki dihi in odraz tega sveta za morjem. Mladika je revija Tržaških in Goriških Slovencev, naj torej diha iz nje njihovo življenje. Naj bo poveličan v pesmi in v črtici ali pa v romanu vsak kotiček naših tal. Opisovanje življenja kje daleč na jugu ali pa na severu je v slovenskem jeziku pisana zgodba, a čista slovenska književnost to ni.

Vsi, ki pišete, tudi mnogo berite. Učite se pri mojstrih tehnike, če nič drugega. In pišete na nov, sodoben način, ne po vzorcu izpred 50 ali več let.

Govoriti hočem seveda predvsem z našimi najmlajšimi sodelavci. Saj starejši pisatelji so že izbrali svojo pot, gotovo kritično gledajo nase in pišemo tudi ob izidu kakih njihovih del kritike. Čeprav tudi njim morda ne bi škodila beseda, kaj želimo in pričakujemo od njih.

MAKUC SERGIJ, prav na Vas sem mislil, ko sem pisal o tukajšnjem svetu in življenju v literaturi. Vi ste hodili po svetu, ste na svoji poti spoznali tuje ljudi in ste čutili zgodbo sredi njihove družbe. Tudi to bi bilo zanimivo, toda tam ni več ne Vas, ne česar koli, kar bi moglo tudi nas zanimati. Se Vam ne zdi, da je vse tisto tako strašno daleč in da nam prav ničesar ne pove? Vsaj drobec neke človeške resnice morate najti.

SLAVKO, zadnjič smo objavili pesem, ki je bila še v stari pošiljki. Ali pišete še kaj? In kje ste? Oglasite se kaj!

NABREŽINSKI, tudi ni mogoče objaviti. Vse tisto je že Igo Gruden povedal in na vse bolj zgovoren in prepričljivejši način. Ne hodite po njegovih stopinjah! Pišite samostojno. Pojte o kamnolomih in o obali, pa o naši prestolnici sredi Krasa. Pošljite še kaj. Gotovo imate kaj boljšega.

Jože Peterlin